

POLICY PAPER

Cukr a bič: nástroje prosazování čínského vlivu v České republice

Filip Šebok, Ivana Karásková

MAP!NFLUENCE
MAPPING CHINESE INFLUENCE IN CENTRAL EUROPE

AMO.CZ

NED National Endowment
for Democracy
Supporting Freedom Around the World

POLICY PAPER

Cukr a bič: nástroje prosazování čínského vlivu v České republice

Filip Šebok, Ivana Karásková

CUKR A BIČ: NÁSTROJE PROSAZOVÁNÍ ČÍNSKÉHO Vlivu V ČESKÉ REPUBLICĚ

Policy paper

srpen 2020

Autoři – Filip Šebok, Ivana Karásková

Citace – Šebok, F., Karásková, I. (2020). Cukr a bič: nástroje prosazování čínského vlivu v České republice. Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO).

Tento policy paper vznikl v rámci projektu MapInfluenCE (dříve známého jako ChinfluenCE), který mapuje čínský vliv ve střední Evropě, konkrétně v České republice, na Slovensku, v Polsku a Maďarsku. Vydání studie podpořil grant National Endowment for Democracy (NED).

Sazba – Zdeňka Plocrová

Tisk – Vydavatelství KUFR, s.r.o. – tiskárna

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY (AMO)

Žitná 27/608

CZ 110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 813 460

info@amo.cz

www.amo.cz

© AMO 2020

ISBN 978-80-87092-80-4 (tištěná verze)

ISBN 978-80-87092-79-8 (pdf verze)

Obsah

Shrnutí	7
Doporučení	9
Úvod: Metodologie výzkumu a jeho rozsah	11
Čínská metoda „cukru a biče“ v České republice: mezivládní vztahy	15
Nenápadný půvab mezistranické diplomacie	22
Pod svícnem bývá tma: čínská paradiplomacie v Česku	24
Konfucius a média: vztahy s veřejností v čínském pojetí	27
Smrt obchodního cestujícího: nenaplněný příslib čínských investic	32
Závěr	34
Autoři	39
O MapInfluenCE	40
O AMO	41
Poznámky	43

Shrnutí

- Čínská lidová republika¹ je ve střední Evropě nováčkem a chybí jí zde potřebná infrastruktura k prosazování přímého vlivu. Tento region je tak zajímavou případovou studií pro mapování strategie a taktiky, které Čína využívá k prosazování svých zájmů v prostředí, kde se nemůže spolehnout na předem vytvořené dlouhodobé vazby. Studie zkoumá čínskou strategii na příkladech odměňování ze strany Číny („cukr“) a na příkladech, kdy naopak Čína používá k prosazení svých cílů nátlak („bič“).
- Čína v zemích Visegrádu (V4) nepoužívá jednotný postup. Jejím cílem je vytvořit si ve všech zemích přátelské prostředí pro své zájmy, ale taktika, kterou volí, se liší v závislosti na místním politickém klimatu, geopolitickém významu dané země nebo úrovni vzájemných vztahů.
- V Maďarsku Čína používá převážně strategii odměn, aniž by musela používat „bič“. V Polsku také používá zejména metodu „cukru“, zatímco v České republice – zemi s tradicí skeptického přístupu k Číně – využívá především odměny v kombinaci se stále rostoucím uplatňováním „biče“. Čínský vliv na Slovensku je relativně nevýznamný a koncept odměn a nátlaku tu má omezenou relevanci, protože zájem o rozvoj vztahů je na obou stranách stále malý.
- Čína při etablování svého vlivu v pro ni nezvyklém prostředí spoléhá na místní politické a ekonomické elity, které mají vlastní zájem na spolupráci s Čínou.
- Čína svou přítomnost v regionu budovala od počátku především prostřednictvím kontaktů na vysoké úrovni. K rozšíření na další úrovně a diverzifikaci vztahů došlo až v poslední dekádě, jde tedy o relativně nový, ale o to dynamičtější fenomén.
- Prvotním nástrojem, který Čína zvolila pro etablování své pozice v regionu, byly odměny („cukr“). K použití nátlaku („bič“) se uchýlovala v otázkách souvisejících s její teritoriální integritou a suverenitou, zejména v případě Tibetu nebo Tchaj-wanu. Čína ve středoevropském regionu dosud nepoužila „bič“ v souvislosti s kritikou v oblasti lidských práv či v případě Huawei.
- Čína dopředu signalizuje použití „biče“ a nastiňuje jeho dopady s cílem přinutit protistranu k ústupkům. Efektivita tohoto přístupu závisí na tom, zda druhá strana věří, že Čína případné hrozby uskuteční, a také na rozsahu možných škod. V případě střední Evropy by byly škody relativně malé, což snižuje efektivitu hrozeb.

- Nátlakové prostředky se neomezují na odvetná opatření pouze ve stejné oblasti, kde došlo k rozporu s Čínou (například ve vztazích mezi vládami). Čína zpravidla přistupuje k protiopatřením v řadě dalších rovin vzájemných vztahů (například ve vztazích mezi její vládou a zahraničními soukromými firmami). Toto zjištění podporuje předpoklad, že čínská vláda zasahuje do všech aspektů bilaterálních výměn.

- Analýzu použití nátlakových metod ze strany Číny komplikují aktivity místních politických prostředníků. Jsou to právě místní aktéři, kteří spoluformují obraz Číny a kteří jsou hlavní hybnou silou, jejímž prostřednictvím Čína svůj vliv v dané zemi šíří. Přinejmenším v českém případě je zjevné, že Čína využívá místní aktéry i ke zprostředkování některých hrozeb a pobídek.

- Čína k nabízení odměn využívá řadu institucí a aktérů na různých úrovních. Ukázkovým příkladem je Oddělení mezinárodních styků Komunistické strany Číny, které je aktivní v navazování a udržování vztahů se současnými i budoucími politiky, i v oblasti vztahů mezi místní a čínskou veřejností.

- V poslední dekádě je Čína aktivnější v navazování partnerských vztahů mezi městy a regiony, tj. na nižší než celostátní úrovni. Čínské aktivity v této oblasti zůstaly do značné míry nepovšimnuty ze strany politiků, odborníků i novinářů.

- Nejdynamičtěji se vyvíjejícím komponentem čínské aktivity v zemích V4 byla obecně oblast mezilidských vztahů (i zde platí, že jí nebyla dosud věnována dostatečná pozornost). Akademická spolupráce se vyvíjela bilaterálně i multilaterálně, rostl i počet Konfuciových institutů v regionu, a to i přes mezinárodní kritiku jejich vlivu na akademickou svobodu a snahu o omezování kritické diskuze o Číně.

- Epidemie COVID-19 přitáhla pozornost k čínským aktivitám, jež měly za cíl ovlivnit veřejné mínění, a také k aktivitám čínské diaspory.

- Čínské ambasády (s výjimkou té v Maďarsku) publikují v alternativních nebo okrajových médiích, paralelně se však snaží zvýšit svou přítomnost v mainstreamových sdělovacích prostředcích. Spolupráce s médii, ať již formou publikování speciálních příloh, dohod o sdílení obsahu nebo prostřednictvím vysílání Čínského rozhlasu pro zahraničí v místních jazycích, má za cíl zlepšovat obraz Číny v regionu. Navzdory četným pokusům ze strany různých čínských entit je mediální dosah těchto aktivit značně omezen a mainstreamová média vykazují značnou odolnost vůči čínskému narativu.

- Vztahy Číny s Evropskou unií nebo Spojenými státy americkými se výrazně promítají i do vztahů mezi zeměmi střední Evropy a Čínou. Rostoucí geopolitické soupeření se odráží především v otázce účasti čínských technologických společností na výstavbě sítí páté generace (5G).

Doporučení

- Česká republika by měla realisticky zhodnotit význam spolupráce s Čínou v porovnání s významem spolupráce s jinými zeměmi, zejména zeměmi Evropské unie. Atraktivita Pekingu ve velké míře plyne ze značně nadhodnocených představ o Číně jako klíčovém ekonomickém partnerovi ČR.
- Česká republika by se ve všech oblastech vztahů s Čínou měla držet zlatého pravidla maximální transparentnosti. Zvláštní důraz by měl být kladen na transparentnost v oblasti investic, půjček a veřejných zakázek, které mohou vytvářet nežádoucí vztahy závislosti.
- Česká republika by měla být aktivnější ve (spolu)vytváření politiky vůči Číně v rámci EU, kde by měla hájit vlastní zájmy a přinášet zkušenosti a příklady dobré (a špatné) praxe z jednání s Čínou. V rámci platformy států střední a východní Evropy s Čínou (tzv. 17+1) by ČR měla usilovat o větší transparentnost platformy a o koordinaci postupu středo- a východoevropských států v souladu se strategií ACT.²
- Vzhledem k nízké ekonomické závislosti na Číně by se Česká republika (stejně jako další středoevropské země) neměla obávat zapojení se do kritických diskuzí o Číně, včetně těch týkajících se stavu lidských práv v ČLR.
- Česko by mělo provést hloubkový audit vztahů s Čínou s cílem zhodnotit roli jednotlivých institucí i významných politických aktérů a účinnost jejich přístupu k Číně. Po auditu by měla ČR revidovat svou strategii vůči Číně tak, aby obsahovala jasné a měřitelné cíle i prostředky k dosažení těchto cílů. Strategie vůči Číně by měla brát v úvahu jak hospodářský, tak politický aspekt vztahů s Čínou, včetně stavu lidských práv.
- Česká republika by měla definovat obecná pravidla, kterými by se při rozvoji vztahů s čínskými partnery mohly řídit místní samosprávy tak, aby byla omezena možnost zneužití spolupráce na regionální a místní úrovni k dosahování čínských politických cílů. Tato pravidla pro místní samosprávy by vhodně doplnila národní strategii vůči Číně.
- Česká republika by měla omezovat možnosti KS Číny vytvářet alternativní platformy pro mezistranickou diplomacii, kterými Čína obchází standardní diplomatické kanály, posiluje politickou legitimitu KS Číny jako leninistické státostrany a narušuje integritu zahraniční politiky České republiky vůči Číně.

- Česko by mělo reflektovat trend využívání bývalých českých politiků, ale i bývalých zaměstnanců státní správy, jako pročínských lobbistů. Konkrétně je zapotřebí nastavit pravidla omezující působení vysoce postavených aktérů po skončení výkonu veřejné funkce, a tím omezit riziko zneužití politického kapitálu bývalých politiků a jejich kontaktů ve prospěch Číny (nebo jiných zahraničních mocností s autoritářským režimem).
- Navzdory tomu, že snaha Číny prosadit se v mediálním prostoru nebyla dosud příliš úspěšná, by Česko mělo monitorovat a případně blokovat čínské investice do sdělovacích prostředků s potenciálem významně ovlivnit veřejné mínění. Česká republika by proto měla urychleně schválit zákon o prověřování zahraničních investic, který je momentálně projednáván v Parlamentu ČR.
- Česká republika by měla významně (násobně více než dosud) podpořit vzdělávání nové generace odborníků na Čínu, zvýšit financování výzkumu na Čínu a alibisticky nespoléhat na zahraniční financování výzkumu čínské zahraniční a domácí politiky, včetně čínského působení v Česku. Cílem by mělo být podpořit domácí komunitu nezávislých odborníků a vytvořit vlastní silnou expertízu na Čínu.
- České univerzity musí při jednání se svými čínskými protějšky postupovat obezřetně s vědomím potenciálu bezpečnostních rizik a zneužívání zdánlivě akademické spolupráce pro zpravodajské nebo propagandistické cíle ČLR.
- Podpora nezávislé žurnalistiky má zásadní význam pro zvyšování informovanosti veřejnosti o přínosech a rizicích spolupráce s Čínou.

Úvod: Metodologie výzkumu a jeho rozsah

Čína je jako rostoucí aktér mezinárodních vztahů stále více vnímána prizmatem mocenské politiky, včetně pokusů o vytváření svých vlastních sfér vlivu. Tyto obavy se v minulosti týkaly především východní Asie a širšího asijsko-tichomořského regionu, ale v kontextu čínské iniciativy Pásu a Stezky (Belt and Road), kterou Čína vyhlásila v roce 2013, se dnes dotýkají i vzdálenějších oblastí, jakými jsou subsaharská Afrika, Latinská Amerika nebo Evropa.

V některých regionech je Čína nováčkem a chybí jí tak potřebná infrastruktura k prosazování přímého vlivu. Takovým případem je i střední Evropa, která může být zajímavou případovou studií pro mapování strategie a taktiky, které Čína od počátku používá k prosazování svých zájmů v prostředí, kde se nemůže spolehnout na předem vytvořené dlouhodobé vazby.

Čína pochopitelně může uplatňovat některé podoby své moci přímo i v regionu střední Evropy. Dopady využití mocenských nástrojů však budou omezené vzhledem k velké geografické vzdálenosti střední Evropy a její geostrategické poloze (což – na rozdíl od jiných regionů – prakticky vylučuje použití čínské vojenské síly), relativně nízké úrovni vzájemné obchodní výměny (což omezuje účinky možných ekonomických sankcí) a vzhledem k donedávna omezené úrovni bilaterálních politických vztahů a absenci sdílených cílů prosazovaných na mezinárodním poli (což výrazně omezuje dopady možných politických postihů).

Tato publikace představuje vůbec první pokus o systematické zmapování nástrojů, které Čína používá k získávání vlivu v České republice.³ Studie zkoumá čínskou strategii na příkladech odměňování ze strany Číny („cukr“) a na příkladech, kdy naopak Čína používá k prosazení svých cílů nátlak („bič“). Zaměřuje se na širokou škálu nástrojů tradiční a veřejné diplomacie ze strany Číny a posuzuje jejich účinnost. Hlavní hodnota této studie spočívá v pečlivém a důkladném výzkumu zaměřeném na projevy diplomatického úsilí Číny za posledních patnáct let. Opírá se mimo jiné o výměnu informací o podobách čínského působení ve střední Evropě v rámci projektu Map-InfluenCE,⁴ který vytvořila a koordinuje Asociace pro mezinárodní otázky (AMO).

Studie čerpá z typologie vztahů, kterou navrhl Jarol B. Manheim.⁵ Manheim rozděluje diplomacii na tradiční a veřejnou podle toho, kteří aktéři se v ní angažují.⁶ Tato studie však Manheimovu koncepci upravuje a mírně se od ní odchyluje, neboť se spíše než na vztahy mezi diplomaty zaměřuje na paradiplomacii (diplomacii na nižší než celostátní úrovni, například mezi kraji a obcemi). Vztahy mezi diplomaty jsou vnímány jako součást širšího typu mezivládních vztahů. Studie také rozšiřuje původní dělení o další dva typy vztahů (vztahy mezi čínskými firmami a místní veřejností a mezi čínskými firmami a místní vládou). Tyto vztahy byly zahrnuty v reakci na diplomatické kroky, které Čína uskutečňuje prostřednictvím svých státních společností (např. CITIC) nebo nominálně soukromých společností, které mají

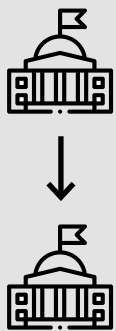
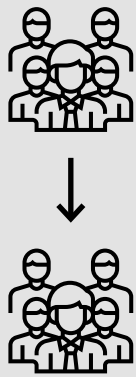
ovšem silné vazby na čínskou vládu (např. Huawei). Vzhledem k tomu, že text vznikl během koronavirové krize, rozhodli se autoři zahrnout i projevy čínské „rouškové diplomacie“, kterou Peking používal v České republice během epidemie COVID-19.

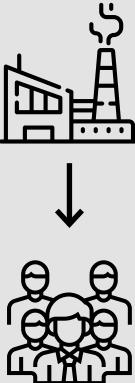
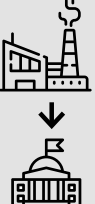
Všechny státy samozřejmě používají tradiční nebo veřejnou diplomacii k podpoře svých cílů v zahraničí. Na rozdíl od demokratických zemí však Čína představuje zvláštní případ, protože všechny typy diplomatických vztahů, a to včetně vztahu mezi občany Číny a Česka (tedy mezilidských vztahů nebo *people-to-people*), nějakým způsobem zahrnují i vládu, která tyto vztahy v první řadě umožňuje a často také poskytuje zdroje pro jejich uskutečnění. Čínský stát a strana pronikají do všech domén vztahů, ať už se jedná o vztahy na nižší než celostátní úrovni, mezilidské vztahy nebo působení čínských firem v cizích zemích. Tato studie přesto rozlišuje mezi různými typy vztahů na základě subjektů, které se na nich podílejí. Klasifikace různých typů vztahů (viz níže) odráží čínskou rétoriku, která je taktéž rozlišuje (přinejmenším verbálně a v případě, že to vyhovuje čínským zájmům). V určitých situacích může být určení typu vztahu značně obtížné. Příkladem může být zavedení přímých dopravních spojení mezi Čínou a zeměmi střední Evropy (kde připadá v úvahu klasifikace tohoto vztahu jako mezivládní, paradipomatický, nebo jako vztah mezi čínskou společností a místní veřejností) nebo jednání o zapůjčení pand. Pro přehlednost a strukturovanost textu bylo – i přes spornost některých případů, které by teoreticky mohly spadat do různých typů vztahů – nezbytné zařadit příklady odměn nebo postihů do pouze jedné kategorie, která nejlépe odpovídá většině případů, jak je známe z regionu střední Evropy. Zařazení rovněž komplikuje existence a činnost místních prostředníků a aktérů, kteří komunikují jménem čínských subjektů (ať už to dělají otevřeně, či to lze pouze nepřímou dovozovat). Studie na to upozorňuje a jasně označuje případy, kdy byl „cukr“ nebo „bič“ oznámen veřejnosti pouze místními aktéry a nikoli čínskými entitami.

Studie se zaměřuje na případy použití nástrojů čínské tradiční a veřejné diplomacie z veřejně dostupných zdrojů. Záměrně také nebere v úvahu podobná nebo reciproční opatření přijatá Českou republikou vůči Číně. Vztahy mezi Čínou a zeměmi střední Evropy jsou komplexní a reaktivní, což ukazuje například čínské rozhodnutí zrušit koncerty českých hudebních souborů, které se měly konat v Pekingu. Toto rozhodnutí bylo úzce spojeno s činností primátora města Prahy, které tomuto zrušení předcházely. Studie se však zaměřuje pouze na čínské aktivity a poskytuje tak důkladný, i když ne úplný výčet bilaterálních interakcí mezi Českou republikou a Čínou.

Následující tabulka shrnuje různé typy vztahů podle aktérů, kteří se jich účastní, a uvádí příklady nástrojů, které Čína používá k dosažení svých cílů ve střední Evropě. „Cukr“ označuje odměny, neboli Čínou využívané nástroje, které jsou vnímány jako pozitivní a atraktivní pro místní aktéry, zatímco „bič“ reprezentuje nátlak, negativní nástroje, které mají trestat místní úřady nebo veřejnost.

TABULKA 1: PŘEHLED NÁSTROJŮ TRADIČNÍ A VEŘEJNÉ DIPLOMACIE, KTERÉ ČÍNA POUŽILA VE STŘEDNÍ EVROPĚ⁷

Typ vztahu	Odměna („cukr“)	Nátlak („bič“)
VZTAH MEZI ČÍNSKOU VLÁDOU A MÍSTNÍ VLÁDOU (MEZIVLÁDNÍ VZTAH) 	→ zvýšená diplomatická výměna, návštěvy na vysoké úrovni (na úrovni prezidenta, předsedy vlády, ministrů apod.) → (částečně) sponzorované cesty politiků (např. pozvání prostřednictvím „skupiny přátel“ Čínské lidové republiky, které existují na parlamentní úrovni) → podpis dohod na vysoké úrovni (např. strategická partnerství) → posilování vztahů mezi politickými stranami → zřízení přímých dopravních linek (pro politické účely) → příslib čínských investic → „roušková diplomacie“ při epidemii COVID-19 → podpora na mezinárodních fórech (např. snaha slovenského zástupce získat čínskou podporu během volby generálního tajemníka OSN)	→ vyhýbání se/ignorování představitelů země → rušení návštěv Číny → omezení/zmrazení diplomatických vztahů → zastavení jednání o hospodářské spolupráci → odložení zřizování nových/zrušení již zavedených přímých dopravních linek/ hrozba přesměrování přímých dopravních linek* → hrozba odvetečných opatření proti zahraničním společnostem působícím v Číně
PARADIPLOMACIE 	→ kultivace vazeb na nižší než celostátní úrovni → přísliby investičních projektů → (částečně) sponzorované cesty zástupců krajů či obcí do Číny → sesterské smlouvy mezi městy → „pandí diplomacie“*** → „roušková diplomacie“ při epidemii COVID-19 (na nižší než celostátní úrovni) → zřízení dopravních linek (na základě dohod mezi kraji a čínskými provinciemi, např. železniční spojení mezi polskou Lodží a čínským Čcheng-tu)	→ vypovězení dohod (např. sesterských smluv mezi městy) → nátlak na komunální politiky → konec vyjednávání o zapůjčení pand
VZTAHY MEZI ČÍNSKOU A MÍSTNÍ VEŘEJNOSTÍ (MEZILIDSKÉ VZTAHY, PEOPLE-TO-PEOPLE) 	→ zakládání a fungování Konfuciových institutů a Konfuciových tříd → šíření pozitivního narativu o Číně (např. mediální spolupráce ve formě publikování speciálních příloh, vysílání Čínského rozhlasu pro zahraničí v lokálních jazycích apod.) → (částečně) sponzorované cesty nevládních aktérů (např. novinářů, pracovníků neziskového sektoru, akademických pracovníků) → zintenzivnění akademické spolupráce → sponzorování kulturních akcí → projekty spolupráce mládeže (např. program „Most pro budoucnost“) → využívání čínské diaspory → „rouškové diplomacie“ na nižší úrovni (např. mezi čínskými a českými univerzitami) → šíření pozitivního narativu o Číně (např. sdílení obsahu mezi čínskou tiskovou kanceláří Xinhua a polskou zpravodajskou agenturou) → zřizování čínských think tanků (např. China-CEE Institute v Budapešti)	→ rušení pozvání do Číny → demonstrace organizované čínským velvyslanectvím/zneužití čínské diaspory

VZTAH MEZI ČÍNSKOU VLÁDOU A MÍSTNÍ VEŘEJNOSTÍ 	→ čínská vládní stipendia → obsah spoluvytvářený čínskými státními zástupci publikovaný v místních sdělovacích prostředcích (např. komentáře velvyslance, zvýšená přítomnost čínských státních subjektů na sociálních sítích apod.) → „roušková diplomacie“ (např. řízená čínským velvyslanectvím a využívající čínskou diasporu) → spolupráce čínských státních zástupců s místními influencery (např. v Polsku)	→ kritické komentáře velvyslance v médiích → útoky na sociálních sítích (tzv. „diplomacie vlčích válečníků“)
VZTAH MEZI ČÍNSKÝMI FIRMAMI A MÍSTNÍ VEŘEJNOSTÍ 	→ sponzorování akcí (kulturních, sportovních, akademických apod.) → advertorial (placený článek budící dojem běžného článku, který propaguje danou firmu či její názory) → sponzorování nezávisle se tvářících analýz podporujících zájmy čínské firmy (např. vyčíslení nákladů, které budou muset být vynaloženy navíc v případě vyloučení Huawei z budování 5G sítí v Česku) → akvizice sdělovacích prostředků s cílem kontrolovat zpravodajství o Číně → investice do místních sportovních týmů → „roušková diplomacie“ → finanční podpora na založení a fungování Konfuciových institutů (např. sponzoring ze strany Wanhua-BorsodChem v Maďarsku) → odměny za vítězství ve studentských soutěžích (např. program „Seeds for the Future“ společnosti Huawei v Polsku nebo Maďarsku) → spolupráce mezi firmami a akademickou obcí (např. Huawei Authorized Information and Network Academy v Polsku, společný vědecký výzkum Huawei a Slovenské akademie vied nebo spolupráce Huawei s Českým vysokým učením technickým)	→ odstranění negativních zmínek o Číně ze zpravodajství po čínské investici do sdělovacích prostředků → hrozba stažení investic (např. z místního sportovního týmu)*
VZTAH MEZI ČÍNSKÝMI SPOLEČNOSTMI A MÍSTNÍ VLÁDOU/ KRAJEM/OBCÍ 	→ „roušková diplomacie“ (darování ochranných prostředků ze strany čínských firem obcím, krajům nebo např. zdravotnickým střediskům) → strategická partnerství mezi čínskými podniky a místními vládami (např. mezi Huawei a BorsodChem, Yanfeng, Bank of China nebo Wescast-Bohong v Maďarsku) → otevření regionální centrály podniku v zemi střední Evropy (jako poskytovatele pracovních míst a daňového poplatníka, např. CEFC v Praze)	

Zdroj: autoři

Poznámky: * Hrozby zveřejněné místními aktéry ve střední Evropě, nikoli čínskými státními subjekty.

** „Pandí diplomacie“ (nebo-li zapůjčení pand) může spadat do mezivládního typu vztahu, paradiplomacie nebo vztahu mezi čínskou vládou a místní veřejností (na základě aktérů, kteří do vztahu vstupují). Autoři této studie se rozhodli umístit diplomacii spojenou se zapůjčením pandy do paradiplomacie na základě polských zkušeností. V českém případě proběhla jednání za účasti primátorky Prahy, ale čínská strana trvala na tom, aby bylo počáteční kolo jednání o zapůjčení pand vedeno na nejvyšší možné politické úrovni (tj. na prezidentské úrovni nebo na úrovni předsedů vlád).

Čínská metoda „cukru a biče“ v České republice: mezivládní vztahy

Česko představuje zajímavý případ pro analýzu čínského využívání pobídek („cukru“) a nátlaku („biče“). Na otázce vztahů s Čínou se profiluje velké množství českých politiků z téměř všech politických stran. Některá jejich vyjádření a kroky jsou často spíše než Číně určeny domácímu publiku a jsou spojeny s domácím politickým bojem. Čína na tyto kroky reaguje (někdy bez zjevné znalosti dynamiky české domácí politiky) ať již hrozbou trestů nebo odměňováním pro ni „žádoucího“ postoje. Rovněž řada bývalých politiků a lobbistů hovoří o Číně (někdy i za Čínu), což vede k problému určení, odkud nátlak přesně vychází, jak se v politickém prostředí šíří a jak zhodnotit věrohodnost čínského „biče“. Zdá se, že to jsou právě místní aktéři, kteří efektivně komunikují čínské hrozby nebo se na procesu spolupodílejí. Tito prostředníci také (spolu)utvářejí narativ o Číně a jejich pozitivní náhled na Čínu je pro místní publikum stravitelnější, než pokud by tento narativ o sobě šířila pouze Čína.

Posledních 15 let česko-čínských vztahů na mezivládní úrovni lze přirovnat k sinusoidě, kdy projevy vzájemné náklonnosti na vysoké úrovni střídalo rychlé ochlazení vztahů. Přístup Číny byl v tomto období z velké části reaktivní, neboť povětšinou pasivně reagovala na měnící se prostředí na české politické scéně, kde se v rámci politiky vůči Číně pomyslně derou do popředí dva (pouze zdánlivě protikladné) důrazy na ochranu lidských práv nebo ekonomický pragmatismus. Peking se nezdráhal trestat české politiky (a Česko), kteří se dotkli „citlivých otázek“, zároveň také ale odměňoval zájem o posílení vztahů s Čínou zvýšenou pozorností a příslibem ekonomických výhod. Od roku 2012 jsou vztahy s Českem z čínského pohledu zahrnuty do formátu spolupráce se zeměmi střední a východní Evropy (tzv. 17+1),⁸ který do určité míry vzájemné vztahy ukotvil a pro Čínu zasadil do širších regionálních souvislostí.

Když v roce 2005 tehdejší čínský premiér Wen Ťia-pao navštívil Českou republiku, šlo o první návštěvu na nejvyšší úrovni od roku 1993. Tato návštěva ohlašovala zlepšení oboustranných vztahů po bouřlivém období, kdy byly fakticky pozastaveny politické kontakty na vysoké úrovni kvůli sporům týkajícím se Tchaj-wanu, Tibetu a porušování lidských práv. Nová vláda vedená Českou stranou sociálně demokratickou (ČSSD) v čele s premiérem Jiřím Paroubkem projevila zájem o zlepšení spolupráce s Čínou v očekávání ekonomických přínosů. Paroubek později tvrdil, že se jeho vláda chystala s Čínou dokonce podepsat dohodu o strategickém partnerství, a to deset let před tím, než byla tato dohoda skutečně uzavřena.⁹

V roce 2006 došlo ke změně vlády a „citlivé“ otázky bilaterálních vztahů se vrátily do centra pozornosti. Velkým tématem se stala situace v Tibetu, na které se profilovala především Strana zelených a Parlamentní skupina přátel Tibetu, včetně zapojení do

vyvěšování tibetských vlajek na budovách státních institucí.¹⁰ Karel Schwarzenberg, tehdejší ministr zahraničních věcí, otevřeně vyzval k bojkotu olympijských her v roce 2008 v Pekingu, srovnává je s olympijskými hrami v nacistickém Německu.¹¹ Na základě společného postoje, na kterém se shodl český kabinet, premiér Mirek Topolánek olympijské hry v Číně navštívil jen jako soukromá osoba.¹²

K největšímu vyhocení vztahů došlo v roce 2009, kdy se Topolánkuv nástupce Jan Fischer setkal s dalajlamou, což vedlo k tvrdé kritice ze strany Číny a ke zmrazení kontaktů na vysoké úrovni. V důsledku toho musel Fischer zrušit svou plánovanou návštěvu na výstavě EXPO v Šanghaji v roce 2010, kde se s ním údajně nebyl ochoten setkat žádný čínský představitel na vysoké úrovni.¹³ Kontakty zamrzly i na dalších úrovních – činnost Ekonomického smíšeného výboru, který vznikl na podporu vzájemné hospodářské spolupráce, byla v letech 2009 až 2014 pozastavena.¹⁴

Kontakty na vysoké úrovni byly obnoveny až v roce 2012, kdy Peking na summitu ve Varšavě zahrnul do své iniciativy 16+1 i Českou republiku. Zájem Číny o region střední a východní Evropy přišel shodou okolností v době, kdy také česká vláda začala přehodnocovat svůj přístup k Pekingu.¹⁵ Zahraniční politiku založenou na lidských právech, která představovala jeden z úhelných kamenů v předchozích dvaceti letech, chápal premiér Petr Nečas jako škodlivou pro vztahy s Čínou a nazval ji pejorativně „dalajlamismem“.¹⁶ Brzy poté byl novým českým prezidentem zvolen Miloš Zeman, který v roce 2013 jmenoval úřednickou vládu v čele s Jiřím Rusnokem, což vedlo k zásadní změně kurzu politiky vůči Číně. „Restart vztahů“ byl dokonán po zformování nové vlády ČSSD vedené Bohuslavem Sobotkou v lednu 2014.

Čína reagovala na změnu politiky na české straně obnovením bilaterálních kontaktů, z části v souvislosti s vytvořením a činností platformy 17+1. Během návštěvy ministra zahraničních věcí Lubomíra Zaorálka v Pekingu v dubnu 2014 bylo vydáno společné tiskové prohlášení volající po „novém impulsu“ ve spolupráci. V tomto komuniké česká strana výslovně vyjádřila podporu politice jedné Číny ve vztahu k Tibetu.¹⁷ V listopadu 2015 podepsaly obě země memorandum o porozumění týkající se spolupráce v rámci iniciativy Pásu a Stezky. Následná zkušenost ČR i jiných zemí ukázala, že tento krok byl především politickým sdělením a nikoli zárukou reálné ekonomické spolupráce.

Zdánlivě zlaté období vztahů vyvrcholilo v roce 2016 návštěvou prezidenta Si Ťin-pchinga v České republice. Historicky první návštěva čínského prezidenta byla patrně odměnou za znovunavázání vztahů a také za účast prezidenta Miloše Zemana na oslavách konce druhé světové války v Asii (Zeman cestu podnikl navzdory domácí i mezinárodní kritice a učinil tak jako jediná hlava státu ze zemí Evropské unie). Fakt, že Česko bylo první zemí v regionu, kterou Si Ťin-pching od nástupu do úřadu navštívil, čínská strana značně zdůrazňovala a bilaterální vztahy označila za nejlepší v dějinách obou zemí. Během návštěvy prezidenti obou zemí podepsali dohodu o strategickém partnerství¹⁸ a také 23 investičních a vývozních dohod v celkové hodnotě 12 miliard EUR.¹⁹ Jedna z dohod se týkala spolupráce na analytické studii výstavby vodního koridoru Dunaj–Odra–Labe, mimořádně nákladného projektu prosazovaného českým prezidentem. Zdálo se tedy, že Čína byla připravena odměnit Česko za odložení „citlivých“ politických otázek na druhou kolej a za vyhnutí se krokům v otázkách suverenity Číny a kritice stavu lidských práv.

Většina tehdejších debat se týkala ekonomického přínosu vztahů s Čínou. Prezident Zeman například sliboval do roku 2020 čínské investice v hodnotě přes 200 miliard Kč. Nejvíce pozornosti však vzbudily akvizice soukromé společnosti CEFC se sídlem v Šanghaji, která si zřídila evropskou centrálu v Praze a zaměstnala bývalé české politiky a lobbisty.²⁰ V období 2015–2017 nabyla CEFC široké portfolio aktiv v oblasti nemovitostí, pivovarnictví, strojírenství, sportu a médií. Předseda CEFC Jie Tien-ming se dokonce (značně bezprecedentně, vezmeme-li v úvahu postoj bezpečnostní komunity a NATO k Číně) stal čestným poradcem prezidenta Zemana.

Na první pohled přinesl nový přístup vůči Číně zlepšení postavení i pro (některé) české společnosti na čínském trhu. V době, kdy proběhl „restart“ české zahraniční politiky vůči Číně, získala společnost Home Credit ze skupiny PPF nejbohatšího Čecha Petra Kellnera celostátní licenci k poskytování maloobchodních úvěrů v Číně.²¹ Společnost PPF je propojena s prezidentem Zemanem a lobbisty aktivně se pozitivně vyjadřujícími o Číně v Česku, a spekuluje se, že hrála významnou roli v prosazování zmíněného „restartu“.²² Vzhledem k tomu, že je PPF registrována v Nizozemí (v České republice tedy neplatí daně), jsou přínosy úspěchu této společnosti v Číně pro českou ekonomiku přinejmenším diskutabilní.

Peking také podpořil české priority v rámci platformy 17+1. V rámci této iniciativy se Česko stalo centrem pro finanční spolupráci, civilní letectví a spolupráci v oblasti zdravotnictví. V roce 2013 bylo do platformy 17+1 začleněno Čínské investiční fórum (sponzorované společností CEFC), jež se poprvé konalo v roce 2010 a jež se stalo vlajkovou lodí zapojení Česka do této platformy. Na pobídku ze strany čínské vlády poté v Praze otevřely své pobočky Bank of China (2015), Industrial and Commercial Bank of China (2017) a Bank of Communications (2019). Česká republika v roce 2018 hostila první ročník Fóra pro civilní letectví ve formátu spolupráce zemí střední a východní Evropy s Čínou. Funkci Česka jako leteckého dopravního uzlu podpořilo zřízení tří přímých česko-čínských letů do Čcheng-tu, Pekingu a Šanghaje (s mezipřistáním v Si-anu), otevřených po roce 2015.²³ Zdá se, že ke zřízení leteckých spojení došlo přímo na žádost české strany, spíše než na základě ekonomických cílů samotných společností (naopak některé čínské letecké společnosti měly určité pochybnosti o profitabilitě letů do Česka).²⁴

Období oteplení bilaterálních vztahů, které dosáhlo vrcholu v době návštěvy Si Ťin-pchinga v roce 2016, však brzy skončilo. Nenaplněné přísliby čínských investic ukázaly, že spoléhání se na klientelistické politické vazby ze strany Číny není pro dlouhodobé udržení vztahů dostačující (viz níže). Bublina nového startu ekonomické spolupráce splaskla poté, co společnost CEFC, která většinu čínských investic zastřešovala, upadla do finančních problémů a její předseda Jie Tien-ming zmizel během vyšetřování korupčního skandálu v Číně.²⁵ Ukázalo se, že CEFC financovala své aktivity půjčkami, a její aktiva přebrala čínská státní společnost CITIC.²⁶

Je dobré upozornit na to, že očekávání ohledně čínských investic (včetně konkrétních čísel) aktivně v médiích vytvářeli čeští aktéři, kteří sledovali vlastní politické a ekonomické zájmy. Vytvořením nerealistických představ o ekonomické spolupráci, které Peking nemohl (nebo nechtěl) splnit, tak paradoxně čeští prostředníci přispěli k následnému zhoršení pozice a reputace Pekingu v Česku. Jako investiční destinace není Česko – stejně jako všechny ostatní země střední a východní Evropy – ve srovnání se západoevropskými zeměmi tak lákavé kvůli nedostatku globálně známých

značek, do nichž by Čína chtěla investovat, relativně nižší úrovni know-how a podílu vyspělých technologií a výzkumu, o který má Čína ve své ekonomické expanzi zájem.²⁷ Čínské investice v posledních letech proudily převážně do západní Evropy. I zde ale došlo v důsledku přísnějších kontrol exportu kapitálu na čínské straně a také kvůli novým opatřením pro prověřování zahraničních investic a vyššímu povědomí o bezpečnostních rizicích čínských investic v zemích Evropské unie k poklesu přímých zahraničních investic.²⁸

Po volebním vítězství hnutí ANO a zformování nové vlády v roce 2017 ztratila Čína velkou část předchozí politické podpory. Sociální demokraté byli odsunuti na pozici menšinového koaličního partnera a po přesunech v rámci strany byli viditelní představitelé ČSSD z důvodu nenaplněných ekonomických slibů k další spolupráci výrazně méně entuziastičtí. Otázky lidských práv, Tchaj-wanu a Tibetu znovu nabyly na síle jako protiváha k politice ekonomického pragmatismu prosazovaného předchozí vládou. Tyto změny se projeví již koncem roku 2016, kdy byl dalajlama během své návštěvy v Praze přijat skupinou politiků z Křesťanské a demokratické unie – Československé strany lidové (KDU-ČSL), včetně členů vlády. Čínská strana hrozila odvetnými opatřeními. V reakci na to vzniklo společné prohlášení vrcholných ústavních činitelů České republiky, které zdůraznilo respekt uzemní celistvosti Číny, včetně Tibetu.²⁹ Nicméně Čína i tak zrušila plánovanou návštěvu českého ministra zemědělství.³⁰

V posledních letech se novým tématem v česko-čínských vztazích stala také otázka bezpečnosti související zejména se společností Huawei a jejími produkty poté, co Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB) varoval před využíváním služeb čínských společností Huawei a ZTE koncem roku 2018. Česko se tak stalo jedním z prvních kritických hlasů v evropské debatě o bezpečnosti sítí páté generace (5G).³¹ V této oblasti Česko úzce spolupracuje se Spojenými státy americkými, což dokládá i společná deklarace premiéra Andreje Babiše a amerického ministra zahraničí Mika Pompea z května 2020, vůči níž se Čína ohradila.³²

Na měnící se prostředí na české straně po roce 2017 reagovala Čína častějším používáním nátlaku („biče“). Čínské velvyslanectví, v čele s novým velvyslancem Čang Ťien-minem, který tuto pozici zastává od roku 2018, se začalo chovat nebývale asertivně. Svou kritiku cílilo na české politiky i média, která se vyjadřovala k otázkám Tchaj-wanu, Hongkongu nebo rizikům spojeným s čínskými technologickými společnostmi. Pro české prostředí značně průbojný styl velvyslance Čanga vedl k veřejným konfliktům s premiérem Andrejem Babišem a ministrem kultury Lubomírem Zaorálkem (bývalým ministrem zahraničí a propagátorem čínského „restartu“ ve vládě ČSSD).³³ Čang také tlačil na ministryni průmyslu a obchodu Martu Novákovou a na primátora města Prahy Hřibu, aby vyloučili ředitele Tchaj-pejské hospodářské a kulturní kanceláře (TECO) z akcí, kterých se účastnili i čínští zástupci.³⁴

Čína neváhala přijmout konkrétní opatření, aby české politiky „potrestala“. V návaznosti na zrušení sesterské smlouvy mezi Prahou a Pekingem v říjnu 2019 (viz níže) odložila Čína přípravy na otevření plánované páté přímé linky mezi Českem a Čínou (Šen-čen – Praha) a údajně také uvažovala o ukončení financování fotbalového klubu Slavia.³⁵

Zhoršující se vztahy se projeví i v diplomatické sféře. Podle uniklé diplomatické korespondence se čeští diplomaté setkali s přezíráním ze strany čínských protějšků.

Velvyslanec v Pekingu Vladimír Tomšík byl například nucen dlouho čekat na reakce na své žádosti o schůzky a nakonec byl přijat pouze úřednicí ministerstva zahraničí na nižší úrovni.³⁶ Čeští diplomaté rovněž informovali o čínském zdržování projednávání smluv týkajících se prodeje českých lehkých letadel a otevření obchodní kanceláře v jihočínském Kantonu, citující „šikanu, zastrašování a trestání“ ze strany Číny.³⁷ Od března 2020 bylo také zrušeno přímé letecké spojení mezi Prahou a Pekingem.³⁸ Tento krok s největší pravděpodobností vyplynul z finančních potíží společnosti Hainan Airlines, které Peking dovolil toto ekonomicky nerentabilní spojení s klesajícím počtem cestujících zrušit.³⁹ Samotné zavedení spojení přitom bylo ukázkovým příkladem využití metody „cukru“.

Navzdory negativní reakci ze strany některých českých politiků, médií i části veřejnosti na již tak vyhrocený postup Čína přitvrdila s užitím hrozeb v souvislosti s plánovanou cestou předsedy Senátu Jaroslava Kubery na Tchaj-wan. Podobně jako v jiných případech nebyla nejhlasitějším veřejným kritikem plánované návštěvy samotná Čína, ale její místní prostředníci v čele s Kanceláří prezidenta republiky. Prezident Zeman varoval, že návštěva poškodí české ekonomické zájmy.⁴⁰ Zdánlivý konec roztržky s Čínou přinesla nečekaná smrt Jaroslava Kubery v lednu 2020, která přerušila plánování cesty. Po smrti předsedy Senátu česká média přinesla zprávu, že Kubera krátce před svou smrtí obdržel od čínského velvyslanectví dopis, který vyhrožoval českým firmám podnikajícím v Číně odvetou (konkrétně Škodě Auto, Home Credit Group a výrobci klavírů Klavíry Petrof), pokud se jeho návštěva na Tchaj-wanu uskuteční.⁴¹ Klíčovou roli sehrála podle médií Kancelář prezidenta republiky, jež zprostředkovala doručení dokumentu Kuberovi spolu s vlastním zhodnocením situace a varováním, že cesta může vyústit ve stejné zmrazení kontaktů na vysoké úrovni, jako tomu bylo po roce 2009.⁴² Dopis čínské ambasády vzbudil značnou pozornost nejen kvůli obsahu a způsobu doručení, ale i formě – dokument byl sepsán velmi otevřeně a neobsahoval tradiční diplomatické formulace. Tato epizoda podtrhla varování Bezpečnostní informační služby (BIS), jež ve své výroční zprávě upozornila na čínskou „snahu narušovat politické i ekonomické česko-tchajwanské vztahy“, zjevně za silné asistence ze strany domácích aktérů.⁴³

Nátlak ze strany Číny vyvolal silnou reakci. Nový předseda Senátu Miloš Vystrčil navázal na záměr svého předchůdce a rozhodl se návštěvu Tchaj-wanu uskutečnit. Dne 11. března 2020 se konalo setkání čtyř nejvyšších ústavních činitelů (prezidenta Zemana, předsedy vlády Babiše, předsedy Senátu Vystrčila a předsedy Poslanecké sněmovny Vondráčka), na němž byl Vystrčil přehlasován v bodech, kde navrhoval, aby byl čínský velvyslanec Čang vyměněn a čínská ambasáda se za své hrozby omluvila.⁴⁴ Prohlášení vydané po schůzce bylo doposud nejsilnější zveřejněnou reakcí na čínské hrozby a představovalo značnou změnu od předchozího „prohlášení čtyř“ z roku 2016.⁴⁵ Nové prohlášení se vyslovalo pro „vzájemně výhodné“ vztahy mezi oběma zeměmi a zdůraznilo nespokojenost s dosavadními ekonomickými výsledky. Nejvyšší ústavní činitelé také „odmítli jakoukoliv formu nátlaku a odsoudili vyhrožování odvetnými opatřeními“ a zdůraznili zájem „rozvíjet ekonomickou a kulturní spolupráci s Tchaj-wanem“.

Epidemie koronaviru znovu zamíchala česko-čínskými vztahy. Premiér Andrej Babiš zpočátku odmítl poskytnout Číně zdravotní pomoc, a to i přes oficiální žádosti čínského velvyslance s odůvodněním, že zdravotnický materiál bude zapotřebí doma.⁴⁶

Po negativní reakci ze strany české veřejnosti Babiš svou pozici přehodnotil a přislíbil podporu v hodnotě 10 milionů Kč. Přibližně 6 milionů Kč bylo poskytnuto Světové zdravotnické organizaci (WHO) a 3 miliony Kč byly použity na nákup zdravotnického materiálu pro Čínu.⁴⁷ První dodávka humanitární pomoci odešla přes Rakousko 13. února 2020. Další část zásob – konkrétně 5 tun materiálu, tentokrát zaslaného českým armádním letounem – byla Číně poslána až 1. března, kdy měla Čína vrchol epidemie již za sebou.⁴⁸ Zdravotnické potřeby v této druhé dodávce shromáždily a darovaly české kraje a města, vysoké školy a také firmy, včetně PPF a Škoda Auto. Vzhledem k nedostatku tohoto zboží v České republice byly zásoby nakoupeny nikoli od domácích dodavatelů, ale v ostatních zemích EU.⁴⁹ Přibližně 4 tuny nákladu, které se do letounu nevešly, darovala následně Čína zpět České republice poté, co se epidemie rozšířila do Evropy.

Jen několik dní před tím, než byla doručena druhá dodávka materiálu, Čínu navštívili hradní kancléř Vratislav Mynář, poradce prezidenta Martin Nejedlý a lobbista a člen představenstva CITIC Europe Holdings Jaroslav Tvrdík. Mynář se během této cesty setkal s čínským vicepremiérem Chu Čchun-chuem.⁵⁰ Podle Kanceláře prezidenta republiky bylo důvodem této návštěvy osobní předání darovací listiny k humanitární pomoci a prezidentova dopisu vyjadřujícího jeho záměr zúčastnit se summitu 17+1 v Pekingu, který se měl konat v dubnu. Zeman nejprve tvrdil, že vzhledem k nesplněným čínským slibům investic na summit nepojede, později však změnil názor a byl rozhodnut se události zúčastnit, a to i přesto, že již bylo jasné, že se summit nebude kvůli epidemii konat.⁵¹

Dne 1. března byl v Česku nahlášen první případ onemocnění COVID-19, přičemž počet nakažených do konce měsíce vzrostl na více než 2000. České republice najednou začaly scházet zdravotnické pomůcky včetně roušek, respirátorů a ochranných oděvů. Vzhledem k tomu, že Čína byla největším dodavatelem těchto materiálů a měla již nejhorší fázi šíření nemoci za sebou, začala česká vláda nakupovat zásoby právě v Číně.

Významnou úlohu znovu sehráli čínští prostředníci v rámci Smíšené česko-čínské komory obchodní spolupráce vedené Tvrdíkem.⁵² Nákupem ochranných materiálů bylo po ministerstvu zdravotnictví pověřeno ministerstvo vnitra v čele s předsedou ČSSD Janem Hamáčkem, který dokonce zaslal osobní dopis stranickému tajemníkovi městského výboru Šanghaje s prosbou o pomoc v této záležitosti. Proces jednání o dodávkách se však neobešel bez problémů. Ministerstvo zdravotnictví totiž za dodávku materiálů ihned nezaplatilo a premiér Babiš v televizi prohlásil, že Číňané „Čechy podvedli“.⁵³ S odesláním platby nakonec asistovala Česká národní banka a také pražská pobočka Bank of China. Babiš se poté setkal s velvyslancem Čangem, aby objasnil nedorozumění, ke kterému došlo, a aby mu poděkoval za to, že ambasáda v záležitosti pomohla. Do situace se prý vložil i prezident Zeman prostřednictvím kancléře Mynáře.⁵⁴

První letoun s dodávkou respirátorů 20. března 2020 přivítali na letišti premiér Babiš, ministr vnitra Hamáček a čínský velvyslanec Čang. Čínský velvyslanec zdůraznil, že stejně jako Česká republika v boji proti této epidemii podpořila Čínu, tak Čína nyní také „pomůže dle svých nejlepších schopností“, i když šlo o zakoupený materiál a nikoli o humanitární pomoc.⁵⁵

Úspěšné nákupy zdravotnických pomůcek z Číny využili někteří politici a prostředníci k obhajobě svých předchozích přátelských gest vůči Pekingu. Kancléř Mynář

uvedl, že v Číně vyčlenili jednu fabriku, která měla vyrábět ochranné prostředky speciálně pro Česko.⁵⁶ Dodal, že jeho únorová návštěva Pekingů rovněž přispěla k čínské ochotě Česku pomoci. Prezident Zeman v televizním projevu prohlásil, že Čína byla jedinou zemí, která Česku v boji s epidemií pomohla (podobné prohlášení udělal také srbský prezident Vučić).⁵⁷ Premiér Babiš ocenil pomoc poskytovanou čínskou ambasádou a v kontextu probíhající krize vyzdvihl důležitost a užitečnost kontaktů, které Zeman v Číně navázal.⁵⁸

I když Čína komerční dodávky zdravotnického materiálu otevřeně neprezentovala jako politicky podmíněné, premiér Babiš a ministr vnitra Hamáček vyjádřili obavy, že by jejich pokračování mohla ohrozit cesta předsedy Senátu Vystrčila na Tchaj-wan.⁵⁹

Nenápadný půvab mezistranické diplomacie

Jedním z nejdůležitějších pilířů čínského působení v České republice jsou čínské vazby s českými politickými elitami, jež jsou navazovány a udržovány prostřednictvím pozvání do Číny, nabídkami rozhovorů v čínských státních médiích apod. Tradičním partnerem Komunistické strany Číny (KS Číny) je v Česku Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) s vazbami od 90. let minulého století. KSČM je stabilním zastáncem českých vztahů s Čínou a její členové zemi pravidelně navštěvují a objevují se na propagandistických akcích. Příkladem může být např. účast místopředsedy KSČM Václava Orta na konferenci o čínských národnostních menšinách, která se konala v únoru 2019 v Sin-ťiang. Na této konferenci se přes 50 účastníků ze 20 zemí od organizátorů z KS Číny učilo, jak „zvládat“ etnické menšiny v mnohonárodnostních státech.⁶⁰ Kromě pomoci při šíření čínského narativu v Česku je nicméně schopnost českých komunistů aktivně utvářet politiku vůči Číně v rámci českých vlád značně omezená.

Důležitějším zastáncem pročínského kurzu je proto spíše ČSSD, jejíž vazby s KS Číny mají rovněž hluboké kořeny.⁶¹ I když byla ČSSD po roce 2006 v opozici, KS Číny pracovala na zachování vzájemných vztahů, například prostřednictvím pozvání tehdejšího předsedy ČSSD Jiřího Paroubka na návštěvu Oddělení mezinárodních styků (OMS) ústředního výboru Komunistické strany Číny v Pekingu.⁶² V roce 2012 obě strany podepsaly memorandum o spolupráci, o němž informovala pouze čínská média a jehož přesný obsah není znám.⁶³ Roli ČSSD v „restartu“ české zahraniční politiky po roce 2013 vyzdvihl náměstek ministra OMS Čou Li, který ČSSD označil za vstupní bránu k české společnosti ze strany KS Číny „prostřednictvím blízkých kontaktů a cílené výměny názorů a komunikace“.⁶⁴

Zvláštní pozornost si zaslouží skutečnost, že bývalí sociálně demokratičtí politici, kteří se po skončení své politické kariéry stali lobbisty, aktivně zasahovali do podoby česko-čínských vztahů. Patřili sem například bývalý ministr obrany Jaroslav Tvrdík, bývalý ministr zahraničních věcí Jan Kohout nebo bývalý eurokomisař Štefan Füle.⁶⁵ Na pravidelné návštěvy Číny je zván bývalý premiér Jiří Paroubek, a to i přesto, že jeho vliv na současnou politiku je minimální.⁶⁶ Bývalý premiér Bohuslav Sobotka byl – po skončení svého působení ve funkci – rovněž pozván na schůzku v sídle OMS v Pekingu.⁶⁷

Čína se ve stranické diplomacii neomezuje pouze na levicové strany, ale navazuje vazby napříč politickým spektrem. Bývalý premiér Petr Nečas (za Občanskou demokratickou stranu, 2010–2013) je také zapojen do lobbistické činnosti se vztahem k Číně a během krize v česko-čínských vztazích v roce 2019 se projevil jako výrazný hlas hájící Čínu ve veřejné debatě.⁶⁸ Dalšího představitele ODS, Jana Zahradila, který předsedá Skupině přátelství mezi EU a Čínou v Evropském parlamentu, často citují čínská média jako „oficiálního“ reprezentanta evropského přístupu k Číně.⁶⁹ KS

Číny se poslední dobou také snaží navazovat vztahy s ANO.⁷⁰ Ačkoli ANO vzájemné kontakty na oficiální úrovni popřelo, předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a místopředseda ANO Radek Vondráček se sešel s OMS v listopadu 2019.⁷¹ KS Číny s nabídkou spolupráce kontaktovala i pravicové hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD).⁷²

Dalším katalyzátorem pro mezistranické kontakty jsou summity v rámci platformy 17+1 organizované OMS v letech 2016 a 2017. Členové KSČM se zúčastnili obou setkání, ČSSD a ODS každá alespoň jednoho z nich. Zástupci ČSSD a KSČM byli rovněž přítomni na Světovém dialogu politických stran v Pekingu v roce 2017, jehož cílem bylo posílit legitimitu KS Číny a také čínského konceptu „komunity společného osudu lidstva“.⁷³ Je rovněž zajímavé, že po „restartu“ vzájemných vztahů navštěvovali Česko nejen státní představitelé, ale také významní aparátčící KS Číny bez státních funkcí. Jedním z nich byl například Liou Jün-šan, šéf čínského propagandistického aparátu,⁷⁴ jenž sice postrádal jakoukoli státní funkci, ale byl přítomen na Čínském investičním fóru pořádaném v Praze v roce 2017. Samotné fórum bylo spoluorganizováno Čínským centrem pro hospodářské kontakty (China Economic Contact Center), jež spadá pod OMS.⁷⁵

V rámci přístupu „cukru a biče“ hraje mezistranická diplomacie Pekingu vůči České republice roli, protože jí umožňuje budovat vazby, které přetrvají případnou změnu vlády. Čína se zaměřuje – nejen v České republice, ale v Evropě jako celku – na stávající i bývalé významné politické představitele a poskytuje jim příležitost k realizaci a udržení osobní prestiže. Řada bývalých premiérů a dalších bývalých vysoce postavených politických představitelů se dnes pohybuje v lobbistickém prostředí, kde mezi jejich klienty patří i čínské společnosti.⁷⁶

Pod svícnem bývá tma: čínská paradiplomacie v Česku

Zajímavou kapitolu česko-čínských vztahů tvoří paradiplomacie, tady vztahy na nižší než celostátní úrovni. Tento typ diplomatických vztahů je také důležitou součástí spolupráce ve formátu 17+1. Z 18 stávajících partnerství českých krajů a jejich největších měst (krajských sídel) s čínskými protějšky bylo 12 uzavřeno od založení platformy 17+1 v roce 2012.⁷⁷ České kraje však projevily zájem o spolupráci s Čínou již dříve. I v období zmrazení vzájemných vztahů (2009-2012) byly návštěvy českých místních představitelů jednou z mála forem kontaktů, které stále probíhaly. Místní spolupráce se také stala jednou z českých prioritních oblastí v rámci formátu 17+1.⁷⁸

V srpnu 2014 se v Praze konal druhý summit představitelů regionů zemí střední a východní Evropy a Číny, jehož výsledkem bylo založení Asociace představitelů regionů zemí střední a východní Evropy a Číny. Jedním z prezidentů této asociace,⁷⁹ jejíž fungování v praxi zůstává z velké části veřejnosti neznámé, se stal hejtman Moravskoslezského kraje Miroslav Novák. Třetí summit tohoto formátu se konal v roce 2016 v čínském městě Tchang-šan a zúčastnil se ho český premiér Bohuslav Sobotka, přičemž zdůraznil význam, který česká vláda této agendě přisuzuje.

Pokud jde o Čínu, ústřední vláda pobízí čínské provincie k tomu, aby navazovaly partnerství s kraji a městy střední a východní Evropy. Spolupráce má diverzifikovat vztahy i na jinou než vládní úroveň a dát reálnou náplň platformě 17+1. V českém prostředí je jedním z nejviditelnějších výsledků spolupráce na úrovni krajů plánovaný lázeňský komplex Pasohlávky v Jihomoravském kraji.⁸⁰ Kontakt mezi čínskou firmou zapojenou do projektu, jež chtěla expandovat do zahraničí, a českou stranou zprostředkovala provincie Che-pej, která má od roku 2016 s Jihomoravským krajem podepsanou partnerskou smlouvu.⁸¹ Jak však ukázal předchozí výzkum, ve většině případů spolupráce mezi čínskou a českou stranou vycházela spíše z iniciativy českých krajů.⁸² Je dost možná jen náhoda, přesto vhodná pozornosti, že většina místních představitelů, kteří navazovali vztahy s čínskými provinciemi (mimo jiné například již zmiňovaný Michal Hašek, tou dobou předseda Asociace krajů České republiky) byli (opět) zástupci ČSSD, propagující obrat české zahraniční politiky vůči Číně.

Jedním ze zajímavých případů místní spolupráce je vazba mezi Olomouckým krajem a provincií Fu-tien. Tato spolupráce začala v roce 2014 z podnětu Sekretariátu pro spolupráci Číny a zemí střední a východní Evropy (Sekretariátu 17+1). Ve stejném roce byl ve městě Fu-čou otevřen Styčný úřad Olomouckého kraje.⁸³ Provoz této kanceláře převzal James Wu, čínský podnikatel s mnoha vazbami na Česko, který je od roku 2019 rovněž vedoucím Česko-fuťenské obchodní asociace. Ukázalo se však, že otevření zastupitelského úřadu nepřineslo Olomouckému kraji žádné konkrétní výsledky a vedení kraje zvažovalo zrušení oficiální záštity.⁸⁴ V tomto případě byla místní spolupráce podle všeho zneužita pro soukromé obchodní účely čínského podnikatele.

Místní spolupráce je zdánlivě apolitická, ale i přesto se ukázalo, že může být kontroverzní jako v případě sesterské smlouvy mezi Prahou a Pekingem, která byla podepsána během návštěvy Si Ťin-pchinga v Praze v březnu 2016. Dohoda obsahovala článek, v němž Praha potvrzovala svou podporu politice jedné Číny. Čínská strana se dokonce údajně do smlouvy neúspěšně pokusila „propašovat“ klauzuli, podle níž by Praha podpořila čínský požadavek na udělení statutu tržní ekonomiky.⁸⁵ Někteří autoři však uvádějí, že návrh zařadit do dohody článek uznávající politiku jedné Číny vycházel z české strany a nebyl výsledkem čínského tlaku.⁸⁶

Po volbách v Praze v roce 2018 se nová vládnoucí koalice vedená primátorem Zdeňkem Hřibem rozhodla k provedení změn v sesterské smlouvě, ze které chtěla odstranit článek o jedné Číně. Smlouva podle Hřiba neměla řešit zahraničněpolitické otázky a stala se symbolem podřízenosti Číně.⁸⁷ Kromě této kauzy se Hřib začal profilovat v tradičních otázkách „havlovského odkazu“ české zahraniční politiky vůči Číně – setkal se například s tchajwanskou prezidentkou Cchaj Jing-wen a také s předsedou tibetské exilové vlády.

Poté, co Peking nereagoval na požadavky Prahy na opětovné projednání sesterské smlouvy, pražská rada na začátku října 2019 rozhodla o jejím vypovězení.⁸⁸ Předtím, než tak Praha mohla formálně učinit, ukončení dohody oznámila čínská strana. Projevy čínského „biče“ se objevily ještě před finálním rozpadem tohoto partnerství. Některé byly cílené přímo na Prahu, jako např. zrušení domluvených vystoupení pražských hudebních souborů,⁸⁹ většina ale nebyla adresná a zasáhla bilaterální vztahy obecně. Poté, co Praha v lednu 2020 uzavřela novou dohodu o partnerství s Tchaj-pej, oznámila přerušování oficiálních vazeb s Prahou také Šanghaj z důvodu „vměšování se do čínských vnitřních záležitostí“.⁹⁰ Tato epizoda ukazuje, že i v případě vztahů na nižší než celostátní úrovni mají vazby s Čínou vždy politické podtóny, které je třeba vzít v potaz.

Se sesterskou smlouvou Prahy a Pekingem byl spjat ještě jeden případ čínského „cukru“, který poměrně rychle vyšuměl. Zastupitelstvo hlavního města, jež podepsalo smlouvu s Pekingem, tvrdilo, že dohoda je předpokladem nejen pro hospodářskou spolupráci, ale že díky ní získá pražská zoologická zahrada ohroženou pandu velkou.⁹¹ S tímto očekáváním vypsal Zoo Praha veřejnou soutěž na vybudování pavilonu v hodnotě 200 milionů Kč. Čínská strana ale nakonec pandu Praze nezapůjčila. Pražský primátor i ředitel pražské zoo z toho vinili prezidenta Zemana, který prý Čínu o pandu oficiálně nepožádal. Zeman pro změnu nařkl magistrát a ředitele pražské zoo z nedostatečné aktivity při získávání pandy.⁹² Pražský radní Petr Hlubuček na svém twitterovém účtu uvedl, že nevidí důvod „proč platit Číně 20 milionů ročně za pronájem, když Čína ty peníze nejspíš použije na průmyslovou špionáž proti nám (...)“.⁹³ Případ slouží jako zajímavý doklad dynamiky domácí politiky a jejího vlivu na vztahy s Čínou i nepochopení (nebo z domácích důvodů nerespektování) běžné praxe jednání s Čínou. Praxí „pandí diplomacie“ skutečně je, že o zapůjčení pandy státy žádají na nejvyšší úrovni.

Další případ aktivace vztahů na místní úrovni přinesla epidemie COVID-19. Minimálně pět českých krajů (Pardubický, Olomoucký, Jihomoravský, Karlovarský a Vysočina) a jedno město (Třebíč) svým partnerům v Číně darovaly potřebný zdravotnický materiál. Tyto zásoby byly do Číny zaslány v rámci druhé dodávky humanitární pomoci z Česka počátkem března 2020 a dodávku koordinovala Asociace krajů ČR.

Zásoby, které se do letadla nevešly, Čína následně darovala zpět České republice, neboť se místní situace v Číně mezitím zlepšila.⁹⁴ Navzdory mediální zkratce, Čína skutečně část pomoci České republice darovala i později. V polovině dubna 2020 poskytly Česku dary provincie Che-pej, Kuang-tung, Chaj-nan, Če-ťiang, Chu-nan a i několik čínských měst.⁹⁵ Čínská strana patrně dodávky zdravotnického materiálu chápala jako reciproční krok, ale také jako možnost oživit vztahy na místní úrovni a zavázat si české partnery pro další spolupráci.

Konfucius a média: vztahy s veřejností v čínském pojetí

Jedním z příkladů snahy o rozvoj vztahů a vytvoření přátelštějšího prostředí pro čínské zájmy v Česku (tedy metody „cukru“) je zakládání a fungování Konfuciových institutů (KI). Pokusy o zřízení KI se v Česku setkaly v minulosti s obavami a skepsí. Když se Čína ucházela o založení KI na Univerzitě Karlově, univerzita čínskou nabídku odmítla. Ostatní pražské vysoké školy následovaly jejího příkladu. Nakonec byl KI zřízen v roce 2007 na Univerzitě Palackého v Olomouci.⁹⁶ Opakované pokusy založit KI v hlavním městě ale byly nakonec úspěšné a v roce 2018 KI otevřela soukromá Vysoká škola finanční a správní.⁹⁷ Kromě plnohodnotných institutů také od roku 2018 funguje v Česku jedna Konfuciova třída na VŠB – Technické univerzitě v Ostravě.⁹⁸

Akademická spolupráce mezi čínskými a českými vysokými školami se v posledních letech výrazně rozvinula a probíhá jak na celouniverzitní, tak na fakultní úrovni, na úrovni jednotlivých institutů či center. Zvýšilo se i množství nabízených čínských stipendií a celkově mají čeští studenti více příležitostí ke studiu v Číně. Kromě stipendií poskytovaných na bilaterální úrovni mohou čeští zájemci o studium v Číně také zažádat o stipendia „EU Window“ či stipendia poskytovaná na základě platformy 17+1. Stipendia nabízí i Konfuciovy instituty, čínské univerzity, provincie apod. Podle informací čínského velvyslanectví v Praze (z roku 2018) studovalo v Číně v rámci různých programů přibližně 400 českých studentů, 90 z nich na základě stipendia poskytnutého ambasádou.⁹⁹ Je zajímavé, že navzdory mnoha příležitostem a politickým pobídkám se zájem českých studentů o studium čínštiny ve skutečnosti snižuje.¹⁰⁰ To lze přičítat vzrůstajícímu množství jiných studijních příležitostí, případně negativnímu vnímání Číny v zemi.

Zajímavá je i čínská podpora studia českého jazyka v Číně. Kromě již zavedeného studijního programu na Beijing Foreign Studies University se v posledních letech výuka bohemistiky a kurzy českého jazyka rozšiřují i do dalších částí Číny. Český jazyk lze nyní studovat na více než deseti čínských vysokých školách.¹⁰¹ Tento vývoj souvisí se širší snahou poskytnout čínským studentům znalosti reálií a jazyka zemí, jimiž probíhá Pás a Stezka a kde funguje platforma 17+1. Lze předpokládat, že čínské univerzity otevírají tyto jazykové kurzy proto, aby mohly využít finančních pobídek nabízených ústřední vládou. Zda jsou investice do vzdělání velkého množství čínských odborníků na region střední a východní Evropy v souladu se skutečnými požadavky trhu práce, je přinejmenším sporné.

Až donedávna se zdálo, že české univerzity téměř nevnímaly možná rizika spojená se spoluprací s Čínou a jejími entitami. Zřízení Česko-čínského centra při Univerzitě Karlově, nejstarší a stále nejprestižnější české univerzitě, tuto situaci značně změnilo.¹⁰² Mezi aktivity centra spadaly výroční konference umožňující jejím čínským účastníkům nekriticky (a většinou bez opozice) prezentovat postoje čínské vlády k otázkám bezpečnosti, modelu čínského rozvoje a dalším tématům. Za spoluorganizování konferencí

a za vyučování kurzu věnovaného iniciativě Pásu a Stezky vystavovali akademici pracující na Univerzitě Karlově faktury prostřednictvím své soukromé společnosti čínskému velvyslanectví. Tito akademici také vybírali své kvalitní studenty a doporučovali je k cestě do Číny v rámci čínského programu Most pro budoucnost.¹⁰³ Oprávněné obavy vyvolává i spolupráce českých univerzit s čínskými partnery napojenými na vojenský výzkum.¹⁰⁴

I když je celkový počet čínských studentů v Česku stále relativně nízký,¹⁰⁵ jeho vývoj je za posledních pět let značně dynamický – nárůst počtu studentů dosáhl 267 %, což představuje zdaleka největší navýšení ve srovnání s dalšími zeměmi V4. Čína má po Rusku také druhý nejvyšší počet institucionálních dohod s českými státními univerzitami.¹⁰⁶ I přes tyto rostoucí počty jsou čínští studenti většinou považováni českými vysokými školami za bezproblémovou součást internacionalizace vysokoškolského vzdělávání a také za další zdroj příjmů. Donedávna si pracovníci univerzit nebyli vědomi toho, že čínské velvyslanectví v Praze monitoruje činnosti čínských studentů v Česku (stejně jako názory, které tito studenti při studiu vyjadřují).¹⁰⁷ Čínská ambasáda také pořádá pravidelné debriefingy s čínskými studenty a hostujícími akademiky z Číny. I v Česku existují uzavřené skupiny na platformě WeChat, které sdružují studenty a zástupce velvyslanectví.¹⁰⁸

Také činnost v zahraničí známé Asociace čínských studentů a akademických pracovníků (Chinese Students and Scholars Association – CSSA) zůstala zatím z velké části bez povšimnutí. CSSA má v Česku svou pobočku, ale o jejím působení není mnoho dostupných informací. Jedním příkladem jejích aktivit je promítání vlasteneckého propagandistického filmu „Já a má vlast“ (我和我的祖国).¹⁰⁹ Teprve epidemie COVID-19 umožnila nahlédnout do fungování místní pobočky CSSA a osvětlit její vazby na čínské velvyslanectví v Praze. Během epidemie ambasáda nabídla čínské diaspoře v Česku roušky, dezinfekci a rukavice s tím, že se stará o své občany v nelehké situaci (a nepřímou tím také implikovala, že český stát se o tyto potřeby čínské diasporu nezajímá). Pokud jde o čínské studenty, ambasáda pověřila distribucí pomůcek právě místní CSSA, která údajně po studentech výměnou za přístup ke zdravotnickému materiálu vyžadovala jejich osobní údaje (včetně informací o jejich rodinách v Číně).¹¹⁰

I když je čínská diaspora v Česku relativně malá (přibližně 7000 osob),¹¹¹ její role v čínském přístupu k Česku není úplně zanedbatelná. V čínské diaspoře v Česku funguje pestrá mozaika různých organizací, přičemž některé z nich jsou napojené na Jednotnou frontu KS Číny, propracovaného systému zaměřeného na kooptaci nekomunistických sil po celém světě.¹¹² V roce 2004 byla založena česká pobočka Asociace pro podporu mírového sjednocení Číny, která je přímo podřízena Oddělení jednotné fronty ústředního výboru KS Číny. Asociace pravidelně zveřejňuje prohlášení podporující postoje čínské vlády, například odsouzení protestů v Hongkongu v roce 2019, čímž vytváří dojem, že se čínská diaspora en bloc ztotožňuje s postoji KS Číny.¹¹³ Využívání (až zneužívání) čínské diasporu k dosažení čínských politických cílů v Česku vedlo v několika případech ke kontroverzím. Nejznámějším případem jsou střety mezi čínskými „vítači“ s napojením na čínskou ambasádu a českými demonstranty během návštěvy Si Ťin-pchinga v Praze v roce 2016.¹¹⁴ Kromě tohoto incidentu čínská ambasáda také mobilizovala místní čínskou komunitu k ostrakizaci skupiny čínských křesťanů, kteří v roce 2016 v Česku požádali o azyl.¹¹⁵ Někteří žadatelé o azyl například přišli o práci v čínských restauracích na podnět čínského velvyslanectví poté, co byla

odhalena jejich totožnost.¹¹⁶ Zástupci velvyslanectví rovněž údajně po úřednících z českého Ministerstva vnitra požadovali čísla pasů žadatelů o azyl.¹¹⁷

Místní čínská diaspora se dostala do centra pozornosti také během epidemie COVID-19. V březnu 2020 byla v Lovosicích zabavena zásilka 680 000 roušek údajně na základě toho, že se překupník snažil prodat zdravotnické pomůcky Ministerstvu zdravotnictví ČR za zvýšenou cenu.¹¹⁸ Brzy se však ukázalo, že část dodávky byla součástí humanitární pomoci Červeného kříže z Čching-tchien určené čínským krajanům v Itálii. Tyto roušky původně dovezl předseda krajanského sdružení Čching-tchien v Česku Čou Ling-tien,¹¹⁹ vlivná postava v rámci čínské komunity.¹²⁰ Čou řekl, že větší část roušek prodal místní firmě za běžné ceny a zbytek chtěl poslat do Itálie. Přitom to byl právě Čou a jeho organizace, kdo jen měsíc předtím organizoval velký nákup zdravotnických pomůcek, které měly být zaslány opačným směrem, tedy z Česka do Číny, na pomoc v boji proti epidemii COVID-19. Nákup pomůcek v Česku organizovaly skupiny zapojené do Jednotné fronty s podporou čínské velvyslanectví. Česká vláda byla na nákupy dokonce upozorněna Bezpečnostní informační službou.¹²¹ Někteří členové čínské komunity zpochybnili tvrzení Čou Ling-tiena o tom, že všechny pomůcky byly poslány do Číny, a místo toho tvrdí, že je Čou v Česku přeprodal.¹²² Čou také údajně nabízel 50 roušek čínským rodinám v Česku výměnou za to, že zaplatí poplatky spojené s členstvím v Krajanském sdružení Čching-tchien.¹²³

Do kategorie mezilidských vztahů spadá také snaha Číny ovlivňovat mediální a veřejný diskurz o Číně v Česku. Čínský vliv na česká média má celou řadu podob. Analýza mediálního diskurzu v rámci projektu MapInfluenCE – založená na velkém vzorku mediálních výstupů o Číně zveřejněných v České republice v období od roku 2010 do poloviny roku 2017 – odhalila, že od roku 2015, kdy čínská společnost CEFC investovala do české Empresa Media, došlo ke značné změně ve zpravodajství o Číně v médiích (spolu)vlastněných Empresou. Před vstupem čínské investice obsahovalo zpravodajství a publicistika o Číně ze strany TV Barrandov a časopisu Týden pozitivní, negativní i neutrální texty. Po vstupu čínské CEFC tato média začala informovat o Číně výhradně pozitivním způsobem (negativní i neutrální zprávy o Číně z TV Barrandov a Týdne zmizely).¹²⁴ Nezměnil se navíc pouze sentiment textů, ale také zaměření zpráv, a to zejména v případě TV Barrandov. Tato stanice začala informovat o čínské iniciativě Pásu a Stezky s výrazně vyšší frekvencí, než s jakou pokrývalo toto téma 40 dalších českých (soukromých i veřejnoprávních) médií zahrnutých do výzkumu.

Čína v České republice využívá také taktiku sdílení mediálního obsahu. V souvislosti se 70. výročí navázání bilaterálních diplomatických vztahů sponzorovala čínská ambasáda osmistránkovou přílohu, která vyšla v celostátním deníku Právo pod vágním označením „tematická a komerční příloha“. Články v příloze byly vůči Číně výhradně pozitivní a byly podepsány novináři Práva, což mohlo čtenáře vést k domněnku, že je příloha součástí běžného zpravodajství deníku.¹²⁵ Právo rovněž publikovalo články podepsané Wen Tia-paem a Si Tin-pchingem u příležitosti jejich cest do Česka v letech 2005 a 2016.

Jiným případem jsou Literární noviny, které v roce 2017 podepsaly dohodu o sdílení obsahu s deníkem Kuang-ming ž'-pao, jedním z hlavních čínských stranických deníků.¹²⁶ Sdílení obsahu probíhá prostřednictvím přílohy Reading China+ a připomíná články, které nesly označení „China Watch“ a objevovaly se

v západních sdělovacích prostředcích, například ve Washington Post. Publikované články a přílohy umístované do zahraničních deníků na základě smlouvy s čínskými deníky se zaměřovaly především na šíření „pozitivní energie“ o Číně, ale prezentovaly také oficiální postoje Číny v oblasti zahraniční politiky.

Kromě vstupu čínského vlastníka do místního média a komerční spolupráce při přejímání obsahu je dalším kanálem pro šíření čínského narativu i produkce samotného čínského velvyslanectví v Praze. Čínský velvyslanec publikuje své komentáře zejména na dezinformačním zpravodajském serveru Parlamentní listy nebo v Haló novinách napojených na KSČM.¹²⁷ Tyto pravidelné komentáře se zaměřují například na česko-čínskou hospodářskou spolupráci, na úspěšné zvládnání epidemie COVID-19 ze strany Číny, na čínský názor na protesty v Hongkongu apod.

Čína je rovněž aktivní na českých sociálních sítích, zejména v posledních dvou letech. Čínské velvyslanectví si v roce 2015 zřídilo facebookový profil a od té doby propaguje své příspěvky i prostřednictvím placené reklamy ve snaze zasáhnout co nejširší publikum. V únoru 2020 k tomu přidala i twitterový účet, když následovala trend masového zakládání účtů na Twitteru ze strany ostatních čínských velvyslanectví ve světě. Na Facebooku i Twitteru bylo velvyslanectví obzvláště aktivní v období epidemie COVID-19, kdy šířilo „čínský příběh“ o tom, jak vláda epidemií úspěšně zvládala, a později informace v rámci tzv. „rouškové diplomacie“. Kromě velvyslanectví je aktivní na českých sociálních sítích i Čínský rozhlas pro zahraničí (China Radio International – CRI), který je na Facebooku od roku 2013. Stránka CRI má více než 850 000 sledujících, přičemž při pohledu na složení sledujících s nečesky znějícími jmény se zdá, že většina z nich jsou s největší pravděpodobností falešné účty. Pro srovnání poslouží fungování CRI ve čtyřikrát větším Polsku (Chińskie Radio Międzynarodowe), které mělo ve stejném období (v březnu 2020) méně než 90 000 sledujících. Česká verze facebookové stránky CRI rovněž široce využívá placenou propagaci svých příspěvků. Během epidemie COVID-19 CRI dokonce nabízela českým studentům 500 Kč za natočení videa vyjadřujícího podporu Číně s jasně předepsanými frázemi, které musely být do videa zahrnuty, aby mohla být vyplacena odměna. Většina obsahu na sociálních sítích jsou články čínských státních médií přeložené do češtiny, které (prozatím) nebyly upraveny na míru českému publiku. Výjimkou jsou videa, která vytváří CRI v rámci svého facebookového „studia Krteček“, kde česky mluvící čínští redaktori komentují různá témata spojená s Čínou.¹²⁸ Na rozdíl od Polska nebyla v Česku dosud zaznamenána spolupráce mezi čínskou ambasádou a místními influencery na sociálních sítích.¹²⁹

Poslední kategorií tvoří média v čínštině, která vycházejí v České republice. Skupina složená z několika sdružení čínských diaspor v České republice vydává noviny Prague Chinese Times (布拉格时报). Noviny byly založeny v roce 2010¹³⁰ a vede je jeden z nejvlivnějších mužů čínské komunity v Česku, Čou Ling-tien (viz výše). Kromě reportáží, které se obecně zabývají otázkami se vztahem k místní čínské komunitě, lze při pročítání obsahu konstatovat, že tento list slouží i jako polooficiální hlásná trouba čínského velvyslanectví, ačkoli v novinách přímé napojení nikde zmíněno není. V roce 2019 byla také v Česku zřízena místní pobočka European Times (欧洲时报), celoevropské sítě médií vydávaných v čínském jazyce.¹³¹

Celkově lze konstatovat, že přímý dopad čínského úsilí šířit narativ v českých médiích je spíše omezený. Větší viditelnost se dostává sdělením o Číně, která komuni-

kují místní politické nebo ekonomické elity, nebo jiní prostředníci, jak ukazuje případ PR agentury C&B Reputation Management.¹³² Tato PR agentura asistovala při založení a fungování think-tanku Sinoskop vedeném Vitem Vojtou, sinologem a tlumočnickem českých prezidentů, za účelem „racionalizace debaty o Číně“ v Česku. Náklady provozování think-tanku hradila společnost Home Credit, jež působí na čínském trhu. Sinoskop se sám prezentuje jako názorově „umírněný“ vůči Číně. Prostřednictvím PR agentury financoval Home Credit i konferenci o Číně v Poslanecké sněmovně. V tomto případě vylepšování obrazu Číny v Česku nedělala Čína samotná, ale čeští prostředníci na základě vlastních obchodních zájmů.

Přestože konstatujeme, že zatím je čínské úsilí o ovlivnění veřejného a mediálního diskurzu poměrně neúspěšné, neznamená to, že jsou česká média před čínským vlivem dostatečně chráněna. Malá velikost českého mediálního trhu a způsob financování médií umožňují Číně (ale i jiným zahraničním aktérům) vyvíjet na média silný tlak.¹³³ V tomto kontextu je důležité věnovat pozornost navýšení podílu CITIC ve společnosti Médea, jedné z největších mediálních agentur, ke kterému došlo v dubnu 2020.¹³⁴

Poslední oblastí, jež si zaslouží zmínku, je spolupráce s Čínou v oblasti sportu, která nabrala na dynamice v souvislosti s čínskými přípravami na zimní olympijské hry v Pekingu v roce 2022. Číně se podařilo zapojit do příprav některé nejslavnější české sportovce. V roce 2019 nastoupil čínský hokejový tým China Golden Dragon do české 2. hokejové ligy. Za projektem stál Jaromír Jágr, který byl jmenován ambasadorem čínského ledního hokeje během své cesty do Číny v roce 2019, na které doprovázel prezidenta Zemana.¹³⁵ Jágr se stal také tváří kampaně společnosti Huawei, od které ještě v roce 2013 získal podporu jeho klub Rytíři Kladno.¹³⁶ Ve fotbale cestu spolupráci razila bývalá fotbalová hvězda Pavel Nedvěd, jenž se v roce 2016 stal ambasadorem čínské superligy.¹³⁷ Za propagaci čínského fotbalu platila Nedvědovi čínská společnost CEFC, jež byla také původním investorem fotbalového klubu Slavia.¹³⁸ Ve sportu tak vznikla vzájemně propletená síť zájmů čínských společností, čínského státu a českých sportovních celebrit.

Smrt obchodního cestujícího: nenaplněný příslib čínských investic

V oblasti působení čínských společností v Česku je zdokumentovaných případů uplatnění čínské metody „cukru a biče“ pomálu. Jedním z těch veřejně známých je kauza společnosti Huawei, která má zájem v Česku vybudovat 5G síť. Huawei v roce 2014 darovala Kanceláři prezidenta republiky 100 mobilních telefonů v hodnotě jednoho milionu korun.¹³⁹ Navzdory varování bezpečnostní komunity prezident Zeman Huawei nadále hájí; ve sporu o Huawei mezi Čínou a USA vyjádřil společnosti „solidarit“ a prohlásil, že tvrzení o možné nebezpečnosti technologií firmy „nejsou opřena o žádné věcné důkazy“.¹⁴⁰ Během epidemie COVID-19 vyšel na českém serveru Info.cz text,¹⁴¹ jenž citoval analýzu CETA, podle níž by Česko stálo navíc 38 miliard Kč, pokud by z budování 5G sítě byla společnost Huawei vyloučena.¹⁴² Článek sdílelo čínské velvyslanectví v Česku. Později se ukázalo, že citovaná analýza byla ve skutečnosti vypracována ve spolupráci se samotnou společností Huawei v jasném pokusu ovlivnit veřejnou diskuzi. Huawei také v Česku spustila webovou stránku 5gvcesku.cz, která zdůrazňuje, že Česko je v oblasti sítě nové generace pozadu a tou správnou volbou pro jejich výstavbu je právě Huawei jako světový technologický lídr. Obavy z (ne)bezpečnosti technologií Huawei stránka dává na stejnou rovinu jako konspirační teorie spojené se žhářskými útoky na vysílače.¹⁴³ Huawei také ve spolupráci s Českým vysokým učením technickým (ČVUT) provozovala tzv. smart city lab. ČVUT ale kvůli varování NÚKIB ve spolupráci nepokračoval.¹⁴⁴

Dalším příkladem veřejných aktivit v podnikatelské sféře je skupina CEFC Group (Europe). Krátce po svém vstupu na český trh byla společnost považována za vlajkovou loď čínských investic v Česku. Jejího předsedu Jie Ťien-minga v roce 2015, kdy kulminovaly česko-čínské politické a ekonomické vztahy, jmenoval svým čestným poradcem prezident Zeman. Kromě výše zmíněné Empresy Media investovala společnost CEFC také do společnosti Travel Service,¹⁴⁵ která je vlastníkem Českých aerolinií, Pivovarů Lobkowicz Group, společnosti ŽĎAS, fotbalové Slavie a řady hotelů a budov v centru Prahy. Aktiva CEFC měla v Česku dosáhnout až 38 miliard Kč.¹⁴⁶ V roce 2018 však zmizel předseda CEFC Jie Ťien-ming v Číně během vyšetřování korupčního skandálu a silně zadluženou CEFC zachraňovala čínská státní společnost CITIC, jež převzala její dluhy i aktiva a také provedla audit, který odhalil, jak ve skutečnosti CEFC v České republice fungovala. Zkušenost s CEFC ovlivnila hodnocení možných přínosů a rizik spolupráce s Čínou ze strany českých politických a ekonomických elit i české veřejnosti. Vedla také k přehodnocení postojů ze strany těch, kteří Čínu prezentovali jako ekonomickou alternativu k západním investorům (včetně prezidenta Zemana).

Jedním z mála případů, kdy byly čínské investice (poněkud zdráhavě) přijaty českou veřejností, jsou investice do fotbalového klubu Slavia. Jeden z nejpopulárněj-

ších a nejstarších fotbalových klubů v Česku měl finanční obtíže, z nichž se dostal v roce 2015 právě díky investici CEFC. Podíl CEFC v roce 2018 převzala společnost CITIC, která ho v listopadu 2018 prodala stávajícímu čínskému většinovému majiteli, společnosti Sinobo. Finanční pomoc ze strany CEFC/CITIC/Sinobo, která zabránila úpadku klubu, sama o sobě představuje nemalé PR vítězství. Přesto se nezdá, že by majitelé klubu vyvíjeli nějaké zvláštní úsilí k tomu, aby zlepšili pověst Číny v Česku.

Podobně jako v jiných typech vztahů, jež byly popsány výše, se epidemie koronaviru promítla i do vztahů mezi čínskými společnostmi působícími v Česku a českými kraji, obcemi nebo veřejností. Společnost Changhong věnovala Nymburku a Středočeskému kraji ve dvou dodávkách asi 2000 respirátorů, 200 000 roušek a ochranné obleky.¹⁴⁷ Zpráva o tomto daru kupodivu způsobila na čínském internetu značný rozruch. Číňané na internetu společnost kritizovali za poskytování pomoci Česku, tedy zemi, která je vůči Číně „nepřátelská“. Changhong později vydala veřejné prohlášení, v němž zdůraznila, že zdravotnické pomůcky darovala již předtím v Číně a že odsuzuje všechny aktivity (myšleno Čechů), jejichž cílem je „ranit city čínského lidu“.¹⁴⁸

Do „rouškové diplomacie“ v Česku se zapojily i jiné čínské společnosti. Technologická společnost Dahua, která je na americkém sankčním seznamu kvůli podílu na sledování Ujgurů v Sin-ťiangu, rovněž darovala několik tisíc roušek Ústí nad Labem a Plzeňskému kraji.¹⁴⁹ Poměrně překvapivě věnovala také Dahua tisíc roušek senátorovi Ivo Valentovi,¹⁵⁰ majiteli zpravodajského serveru Parlamentní listy, jenž často zveřejňuje komentáře čínského velvyslance v Česku Čang Ťien-mina. Zdravotnické pomůcky darovala také Huawei (30 000 roušek Nemocnici Na Bulovce),¹⁵¹ nebo společnost CITIC (30 000 roušek a 10 000 respirátorů pro nemocnice v Praze).¹⁵² Dar společnosti CGN, jež se uchází o zakázku na dostavbu jaderné elektrárny Dukovany, čítající přes 10 000 roušek a 3 000 respirátorů, ČEZ odmítl.¹⁵³

Závěr

Z komparativní studie¹⁵⁴ provedené podle stejné metodologie v Česku, Polsku, Maďarsku a na Slovensku vyplývá, že Čína ve střední Evropě k dosažení svých cílů nepoužívá jeden univerzální přístup. Přestože její cíl – vytvořit pro své zájmy v zahraničí přátelské (nebo alespoň přátelštější) prostředí – je podobný ve všech čtyřech zemích střední Evropy, taktika k dosažení tohoto cíle se liší v závislosti na místním politickém klimatu, geopolitickém významu dané země a úrovni vzájemných interakcí. Z veřejně dostupných zdrojů se zdá, že v Maďarsku Čína spoléhá na metodu „cukru“, aniž by cítila potřebu přistupovat k použití „biče“. V Polsku také používá zejména metodu „cukru“, zatímco v České republice, která představuje zemi s tradicí skeptického postoje vůči Číně, využívá Peking „cukr“ v kombinaci se stále rostoucím uplatňováním „biče“. Čínský vliv na Slovensku je relativně nevýznamný a koncept odměn a nátlaku tu má omezenou relevanci, protože zájem o rozvoj vztahů je na obou stranách stále malý. V neposlední řadě je třeba zdůraznit, že otevírání dvířek čínskému vlivu závisí na zájmu středoevropských států spolupracovat s Čínou a vůli místních politických a ekonomických elit a ne jenom (a často ani ne primárně) na krocích samotné Číny.

Čína je aktivní ve všech zkoumaných oblastech vztahů, i když s různou intenzitou. Od počátku milénia Čína na úrovni mezivládních vztahů navyšuje svou aktivitu ve všech čtyřech zemích. Je to i logické, vzhledem k čínskému uvažování o mezinárodních vztazích a také tomu, že se mezivládní vztahy (včetně mezistranické diplomacie) rozvíjely jako první. Až později následovala diverzifikace vztahů mezi čínskými a místními protějšky, čemuž do jisté míry napomohly i platforma 17+1 a iniciativa Pásu a Stezky.

Čína ve střední Evropě buduje svou pozici nabízením odměn („cukru“). „Bič“ pak uplatňuje především v otázkách souvisejících s její suverenitou a územní integritou. Ve všech zdokumentovaných případech přistoupila Čína k asertivnímu chování po krocích – ať už to byly kroky na úrovni vlády nebo místní samosprávy – týkajících se Tibetu nebo Tchaj-wanu (např. setkání s dalajlamou, odstoupení od sesterské smlouvy mezi Prahou a Pekingem apod.). V době přípravy této studie nebylo známo použití nebo hrozba „biče“ v souvislosti s případem společnosti Huawei.

Čínský přístup dobře ilustruje případ sesterské smlouvy mezi Prahou a Pekingem. V tomto specifickém případě Čína nejprve signalizovala svůj záměr použít „bič“ s cílem protistranu zastrašit nebo přinutit k ústupku. Efektivita metody „biče“ ovšem závisí na tom, zda protistrana věří, že Čína případné hrozby uskuteční a na škodách, které může utrpět. Střední Evropa má (prozatím) poměrně omezenou vzájemnou obchodní výměnu s Čínou. Její obchod je dominantně navázán na vnitřní trh Evropské unie a – s výjimkou Maďarska – má jen málo zásadních politických cílů, pro něž by na mezinárodní scéně potřebovala čínskou podporu. Škody, které čínský „bič“ může na ekonomice nebo zahraniční politice střední Evropy napáchat, jsou tedy velmi omezené.

I když Čína v minulosti uplatnila „bič“ v mnoha různých oblastech (např. v mezivládních nebo mezilidských vztazích), ke skutečnému využití ekonomického nátlaku dosud nedošlo. To je možné vysvětlit jednak relativně nízkou obchodní výměnou mezi Čínou a zeměmi střední Evropy,¹⁵⁵ ale také obavou, aby opatření nebyla kontraproduktivní a ve svém důsledku negativně neovlivnila hlavně čínské firmy.

Z výzkumu také možná trochu překvapivě vyplývá, že kritika stavu lidských práv v Číně (zvláště pokud je jen verbální a v souladu s postojem Evropské unie) nevyvolá automaticky hrozbu nebo použití „biče“. Negativní oficiální reakce čínských ambasad pochopitelně následují s železnou pravidelností, ale nezdá se, že by samotná kritika negativně ovlivnila obchodní vztahy. V tomto směru tedy politické a ekonomické vztahy fungují odděleně.

Je možné najít několik výjimek, i když poněkud sporných. U takových případů se zdá, že ačkoli Čína zablokovala či zastavila obchodní jednání kvůli „citlivým záležitostem“, jako je Tibet nebo Tchaj-wan (výčet však nezahrnuje otázky lidských práv), ve skutečnosti mohlo jít o ekonomický kalkul. Na Slovensku se jeden čínský investor údajně odmlčel poté, co se prezident Kiska setkal s dalajlamou,¹⁵⁶ rovněž proběhla médii zpráva, že byla zastavena jednání týkající se nákupu českých letounů z důvodu plánované cesty předsedy českého Senátu na Tchaj-wan.¹⁵⁷ Ačkoli se oba případy týkají Tibetu a Tchaj-wanu, není jisté, zda by tato obchodní jednání za jiných okolností vedla k nějakému výsledku. V obou případech byl také „bič“ zveřejněn místními politiky a nikoli Čínou samotnou.¹⁵⁸

Nátlakové prostředky, které Čína používá, se neomezují pouze na odvetná opatření ve stejné oblasti, kde „přečin“ nastal, tj. pokud dojde k rozporu na například mezivládní úrovni, neznamená to, že se Čína omezí na uplatnění „biče“ v (nebo pouze v) úrovni vztahů mezi vládami. Z výzkumu ve čtyřech středoevropských zemích vyplynulo, že Čína zpravidla přistupuje k „protiakci“ i v řadě dalších domén.¹⁵⁹ Toto zjištění podporuje premisu, podle níž čínská vláda proniká do všech aspektů zahraničních vztahů, včetně mezilidských vztahů nebo vztahů mezi čínskou společností a místní populací.

Hodnocení čínské metody „biče“ komplikuje velké množství prostředníků, přičemž je obtížné zhodnotit, do jaké míry jednají samostatně a kde sledují vlastní zájmy. Jsou to právě místní aktéři, kteří (spolu)formují obraz Číny a jsou také jednou ze sil, jejímž prostřednictvím Čína šíří vliv v dané zemi. Nejsou to tedy jen aktivity Číny samotné, které vedou k úspěchům či nezdarům čínské tradiční a veřejné diplomacie. Ve snaze popsat a kriticky posoudit dopady čínského „cukru a biče“ je proto nutné podrobit detailnímu zkoumání také činnost a motivaci domácích aktérů. Ve skutečnosti byly některé hrozby zveřejněny právě těmito místními aktéry a nikoli samotnou Čínou (např. když český prezident Zeman oznamoval zrušení leteckých linek do Prahy a stažení investic z fotbalového klubu Slavia). V jiných případech prostředníci přímo předali výhrůžky, což ilustruje například případ dopisu čínské ambasády předaného již zesnulému předsedovi českého Senátu ve snaze odradit ho od oficiální návštěvy Tchaj-wanu. Tento dokument Kuberovi předala Kancelář prezidenta republiky. Peking v tomto případě použil vyhrožování potenciální újmu českým významným firmám působícím v Číně, pokud by Kubera svou návštěvu ostrova nezrušil. Tato taktika byla založena na předpokladu, že se samotní čeští prostředníci postarají o to, aby k návštěvě nedošlo.

Některé případy z kategorie metody „cukru“ v podobě vytváření očekávání přílivu čínských investic jsou opět spojeny s prohlášeními a aktivitami domácích aktérů (ti často zmiňovali i konkrétní výši budoucích investic). Tím, jak místní aktéři vytvářeli nerealistické představy, které Peking nemohl (nebo nechtěl) splnit, paradoxně z části přispěli k pozdějšímu zklamání a negativním reakcím vůči Číně. Jiné formy „cukru“ však byly zcela jasně nabízeny Čínou, například prostřednictvím mezistranické a mezilidské spolupráce se zapojením čínských entit typu Oddělení mezinárodních styků Komunistické strany Číny, které kultivuje vztahy se současnými i budoucími politiky z vládnoucích i opozičních stran.

Na úrovni krajů a místních samospráv je Čína rovněž v posledních letech aktivnější a zvyšuje počet partnerství, což platí pro celý region střední Evropy. Čínské aktivity v této oblasti ale zůstávají ze strany politiků, odborníků a novinářů stále do značné míry nepovšimnuty.

Obecně je nejdynamičtěji se vyvíjející oblastí čínské aktivity v zemích Visegrádské čtyřky interakce na úrovni mezilidských vztahů (opět se jedná o oblast, která není dostatečně popsána). Akademická výměna mezi Čínou a zeměmi střední Evropy funguje ve velkém množství formátů, které prakticky vylučují kvantifikaci (na úrovních mezivládních dohod, meziuniverzitní nebo mezifakultní spolupráce, spolupráce mezi instituty a centry, spolupráce v rámci 17+1 apod.). V této souvislosti je vhodné zmínit, že jakkoli místní neziskové a nevládní organizace udržují kontakty s různými čínskými organizacemi, neměly by k nim přistupovat s očekáváním, že fungují na stejných principech, jak je tomu běžné u neziskového sektoru ve střední Evropě, vzhledem k úloze jakou čínské organizace plní v rámci politického systému Číny. Ve střední Evropě je rovněž patrný nárůst počtu Konfuciových institutů, a to i přes mezinárodní kritiku jejich zasahování do otevřené debaty o Číně.

I v oblasti vztahů mezi čínskou vládou a místní veřejností lze konstatovat, že přítomnost Číny ve střední Evropě za posledních 15 let značně vzrostla. Narostl počet vládou (ale i dalšími čínskými entitami) hrazených stipendií, Čína má také zájem na spolupráci s místními sdělovacími prostředky a jednotlivými novináři či influencery na sociálních sítích. I před koronavirovou epidemií se čínské ambasády snažily formovat veřejný a mediální diskurz v otázkách týkajících se Číny a jejích oficiálně deklarovaných zájmů, epidemie COVID-19 však vedla k výraznému zvýšení čínských aktivit v této oblasti. Zatímco v Maďarsku čínské velvyslanectví neprojevuje přílišný zájem zabývat se místními médii, protože mediální diskurz (tvořený maďarskou vládou) je vůči ní výrazně pozitivní, čínské ambasády v ostatních zemích střední Evropy cílí nejen na okrajová média, ale snaží se zvýšit svou přítomnost i v mainstreamových sdělovacích prostředcích. Cílem spolupráce s médii, ať už jde o sponzorování tematických příloh, dohody o přebírání obsahu čínských státních médií nebo o vysílání Čínského rozhlasu pro zahraničí v místních jazycích, je formovat pozitivní obraz Číny v zemích střední Evropy. Navzdory četným pokusům ze strany různých čínských entit je však jejich mediální dosah stále ještě omezený a setkává se s protitlakem ze strany novinářů, zejména v Česku a na Slovensku.

V poslední oblasti vztahů, na než se tato studie zaměřila, tedy v doméně vztahů čínských společností s místními vládami/kraji/samosprávami nebo veřejností, lze najít nejvíce případů v Polsku a Maďarsku. V České republice doznívají negativní dopady, které měl na percepci Číny skandál se společností CEFC. Ten stále ovlivňuje

vnímání čínských investic a pověst dalších čínských firem, které – jak se zdá – do snahy vylepšit obraz Číny veřejně příliš neinvestují. Určitou změnu je ale možné sledovat v posledních měsících v případě společnosti Huawei, která stupňuje kampaň proti svému vyřazení z budování sítí 5G.

Závěrem je třeba podotknout, že vztahy mezi střední Evropou a Čínou neexistují ve vakuu – vztahy Číny s ostatními velmocemi a uskupeními, konkrétně USA a EU, značně ovlivňují celkový kontext, v němž fungují i vztahy mezi Čínou a střední Evropou. Vliv čínsko-americké rivality je asi nejvíce patrný v případě Polska v otázce zapojení společnosti Huawei do budování polských 5G sítí. Na rozdíl od Česka se však Čína v Polsku ve chvílích napjatých bilaterálních vztahů většinou zdržela využívání metody „biče“ (nebo pouhé hrozby jeho užití). Blízké vztahy mezi Varšavou a Washingtonem patrně odrazují Peking od použití „biče“.

Pro všechny země střední Evropy však platí, že skutečný rozsah spolupráce s Čínou je stále tak omezený, že i v případě uplatnění „biče“ ze strany Pekingu by to zemím střední Evropy významným způsobem neuškodilo.

Autoři

Filip Šebok je projektovým manažerem a analytikem na Čínu v projektu MapInfluenCE, který koordinuje Asociace pro mezinárodní otázky (AMO). Filip absolvoval bakalářské a magisterské studium v oboru Mezinárodní vztahy na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně a bakalářské studium v oboru Kulturní studia Číny na Filozofické fakultě stejné univerzity. Druhý magisterský titul získal na Renmin University of China v Pekingu v čínskojazyčném programu mezinárodních vztahů. Zaměřuje se na čínskou domácí a zahraniční politiku, vztahy Číny se zeměmi střední a východní Evropy a na čínskou zahraničněpolitickou rétoriku.

✉ filip.sebok@amo.cz

🐦 [@FilipSebok](https://twitter.com/FilipSebok)

Ivana Karásková, Ph.D., vytvořila a koordinuje mezinárodní projekty MapInfluenCE a China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE), jež se zabývají čínskými aktivitami a vlivem Číny ve střední a východní Evropě. Ivana je analytičkou Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky (AMO). Absolvovala studijní a výzkumné stáže v Číně a na Tchaj-wanu a jako Fulbright-Masaryk scholar působila na Weatherhead East Asian Institute na Columbia University v New Yorku. Je alumna International Visitors Leadership Program (IVLP) zaměřeného na screening zahraničních investic a českou zástupkyní v týmu expertů na Čínu při European Center of Excellence for Countering Hybrid Threats (Hybrid CoE) v Helsinkách. Na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy přednáší kurzy zaměřené na čínskou zahraniční a bezpečnostní politiku, evropsko-čínské vztahy a bezpečnost v severovýchodní Asii.

✉ ivana.karaskova@amo.cz

🐦 [@ivana_karaskova](https://twitter.com/ivana_karaskova)

O MapInfluenCE

Projekt MapInfluenCE zkoumá vliv Číny a dalších autoritářských režimů ve střední Evropě, konkrétně v Česku, Polsku, Maďarsku a na Slovensku. Prostřednictvím řady výstupů (články v médiích, rozhovory, výzkumné zprávy, otevřené i uzavřené akce a briefingy) projekt rozšiřuje a formuje odbornou i veřejnou debatu o vlivu a aktivitách Číny v regionu střední Evropy.

Mezinárodně uznávaný projekt, známý ve své počáteční fázi jako ChinfluenCE (2017-2020), využívá při analýze různé nástroje – například diskurzivní analýzu médií, kde zkoumá kdo a proč formuje čínský diskurz v zemích Visegrádu, mapování tvůrců agendy (agenda setters) k odhalení vazeb mezi místními politiky a podnikateli s napojením na Čínu, analýzu změn postojů politických stran k Číně v českém a maďarském parlamentu od roku 1990 do současnosti apod.

Výsledky MapInfluenCE byly citovány v evropském, americkém nebo australském tisku, zmíněny například ve výroční zprávě US-China Economic and Security Review Commission za rok 2018 nebo zprávě Reportérů bez hranic o zranitelnosti médií a představeny na půdě Evropského parlamentu.

Mezinárodní tým publikoval více než 20 policy a briefing paperů v pěti různých jazycích (angličtině, češtině, polštině, maďarštině a slovenštině) a členové týmu byli citováni v mnoha místních i mezinárodních médiích včetně Financial Times, Wall Street Journal, China Digital Times, Sydney Morning Herald, POLITICO Brussels, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Diplomat, Neue Zürcher Zeitung, Le Temps, Radio Free Europe atd.

V roce 2020 se projekt kromě vlivu Číny začal zaměřovat i na další vlivy autoritářských režimů a rozrostl se o další analytiku. Změnil proto název z původního ChinfluenCE na MapInfluenCE.

MapInfluenCE vytvořila a koordinuje Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), česká nezisková organizace.

ZŮSTAŇTE S NÁMI!

www.mapinfluence.eu

#MapInfluenCE

O AMO

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Základním posláním AMO je přispívat k hlubšímu porozumění mezinárodnímu dění. Poskytujeme prostor pro vyjadřování a realizaci idejí, myšlenek a projektů sloužících k rozvoji vzdělanosti, porozumění a tolerance mezi lidmi.

AMO je jedinečnou transparentní platformou, která zprostředkovává dialog mezi zástupci široké veřejnosti, akademické sféry, občanského sektoru, politiky a byznysu. Dlouhodobě podporuje zájem občanů České republiky o mezinárodní otázky a poskytuje informace nezbytné pro utváření vlastního názoru na současné dění doma i ve světě.

AMO:

- formuluje a vydává studie a analýzy,
- pořádá mezinárodní konference, expertní semináře, kulaté stoly, veřejné diskuse,
- organizuje vzdělávací projekty,
- prezentuje kritické názory a komentáře k aktuálnímu dění pro domácí a zahraniční média,
- vytváří příznivější podmínky pro růst nové generace expertů,
- podporuje zájem o disciplínu mezinárodních vztahů mezi širokou veřejností,
- spolupracuje s řadou dalších domácích i zahraničních institucí.

VÝZKUMNÉ CENTRUM AMO

Výzkumné centrum AMO je předním českým think-tankem, který není spjat s žádnou politickou stranou, ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskuzi. Hlavním cílem Výzkumného centra je systematické sledování, analýza a komentování mezinárodního dění se zvláštním zaměřením na zahraniční politiku České republiky.

ZŮSTAŇTE S NÁMI!

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/AMO_cz

www.youtube.com/AMOcz

www.linkedin.com/company/AMOcz

www.instagram.com/AMO.cz

Poznámky

- 1 Dále v textu označena jen jako Čína.
- 2 Ivana Karásková et al. Audit vztahů Číny se zeměmi střední a východní Evropy (17+1), Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020, http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2020/06/AMO_Audit-vztah%C5%AF-%C4%8C%C3%ADny-se-zem%C4%9Bmi-st%C5%99edn%C3%AD-a-v%C3%BDchodn%C3%AD-Evropy_upraveno.pdf.
- 3 Pro výsledky komparativní studie uplatňování nástrojů čínského vlivu ve střední Evropě (tedy nejen v České republice, ale také na Slovensku, v Maďarsku a Polsku) viz Ivana Karásková et al. China's Sticks and Carrots in Central Europe: The Logic and Power of Chinese Influence. Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020, https://mapinfluence.eu/wp-content/uploads/2020/06/Chinas-Sticks-and-Carrots-in-Central-Europe_policy-paper_-1.pdf.
- 4 V letech 2017-2020 byl projekt znám jako ChinfluenCE. Pro více informací o tomto projektu viz www.mapinfluence.eu.
- 5 Jarol B. Manheim, Strategic Public Diplomacy and American Foreign Policy: The Evolution of Influence (Oxford, UK: Oxford University Press, 1994).
- 6 Manheim popisuje čtyři typy vztahů: (1) mezivládní (government-to-government), (2) diplomatické (diplomat-to-diplomat), (3) mezilidské (vztah mezi místní veřejností a veřejností jiného státu, people-to-people) a (4) vztah mezi zahraniční vládou a místní veřejností (government-to-people). Tvrdí, že první dva typy reprezentují tradiční diplomacii, zatímco druhé dva typy lze chápat jako veřejnou diplomacii (týkající se veřejnosti). Přesná definice nebo mechanismus zapojení veřejnosti do veřejné diplomacie však nejsou z Manheimovy práce zcela jasné.
- 7 Tabulka uvádí příklady metody „cukru a biče“ ve střední Evropě. Nejedná se o úplný seznam zahrnující všechny druhy nástrojů, které Čína používá. Jsou známé i další prostředky, které jsou Čínou v zahraničí využívány (např. postihování akademických pracovníků, využívání studentských organizací k ovlivňování akademické obce, spotřebitelské bojkoty zahraničního zboží apod.) a které Čína v regionu (dosud) nepoužila.
- 8 Tento formát původně zahrnoval 16 zemí střední a východní Evropy. Od roku 2019, kdy se ke skupině přidalo Řecko, je spolupráce známa jako platforma 17+1.
- 9 Jiří Paroubek, „Strategické partnerství s Čínou“, ParlamentníListy.cz, 1. března 2016, <https://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Jiri-Paroubek-Strategicke-partnerstvi-s-Cinou-424118>.
- 10 Rudolf Fürst, „The Czech Republic's values-based policy towards China reconsidered“, v publikaci Political values in Europe-China relations, ed. Tim Nicholas Rühlig et al. (ETNC, 2018).
- 11 „Zahájení OH v Pekingu by se mělo bojkotovat, vyzval Schwarzenberg“, MF Dnes, 8. dubna 2008, https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/zahajeni-oh-v-pekingu-by-se-melo-bojkotovat-vyzval-schwarzenberg.A080409_173706_zahranicni_jte.
- 12 Ian Willoughby, „Czech PM Announces he is Going to Beijing – After Olympics Opening Ceremony“, Czech Radio, 16. července 2008, <https://www.radio.cz/en/section/curraffrs/czech-pm-announces-he-is-going-to-beijing-after-olympics-opening-ceremony>.
- 13 „Fischer na Expo do Šanghaje nejel, podle Číňanů by ho nepřijal ani starosta“, MF Dnes, 18. května 2010, https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/fischer-na-expo-do-sanghaje-nejel-podle-cinanu-by-ho-neprijal-ani-starosta.A100518_144947_domaci_abr.

- 14 „Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR“, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, https://www.mzv.cz/ekonomika/cz/servis_exporterum/teritorialni_informace/-mzv-publish-cz-encyklopedie_statu-asie-cina-ekonomika-ekonomicka_charakteristika_zeme.html.
- 15 Ivana Karásková, Alžběta Bajerová, Tamás Matura. Images of China in the Czech and Hungarian Parliaments. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2019, http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2019/03/AMO_Images-of-China-in-the-Czech-and-Hungarian-Parliaments.pdf.
- 16 „Nečas: Podpora dalajlamismu škodí českému exportu“, ČT24, 10. září 2012, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1147149-necas-podpora-dalajlamismu-skodi-ceskemu-exportu>.
- 17 „Prohlášení ministerstev zahraničních věcí ČR a Číny“, Vláda České republiky, 29. dubna 2014, <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/prohlaseni-ministerstev-zahranicnich-veci-cr-a-ciny-118116/>.
- 18 Česká republika byla po Polsku (2011) teprve druhou zemí v regionu, která s Čínou uzavřela strategické partnerství.
- 19 „Ekonomické dohody podepsané při příležitosti státní návštěvy prezidenta Čínské lidové republiky v České republice“, Kancelář prezidenta republiky, 30. března 2016, <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/ekonomicke-dohody-podepsane-pri-prilezitosti-statni-navstevy-prezidenta-cinske-lidove-republiky-v-ceske-republice-12562>.
- 20 Ivana Karásková, Tamás Matura, Richard Q. Turcsányi, Matej Šimalčík. Central Europe for Sale: The Politics of China's Influence. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2018. https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/04/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence.pdf.
- 21 Michael Kahn, „Czech finance firm banks on bumper borrowing in China“, Reuters, 18. října 2017, <https://www.reuters.com/article/us-czech-home-credit/czech-finance-firm-banks-on-bumper-borrowing-in-china-idUSKBN1CN1CI>.
- 22 Ivana Karásková, Tamás Matura, Richard Q. Turcsányi, Matej Šimalčík. Central Europe for Sale: The Politics of China's Influence. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2018. https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/04/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence.pdf.
- 23 Peking – Praha (Hainan Airlines), Šanghaj/Si-an – Praha (China Eastern Airlines) a Čcheng-tu – Praha (Sichuan Airlines).
- 24 Rozhovor vedený autory této studie [anonymizováno], Praha, 2018.
- 25 Ivana Karásková, „The curious case of the Czech president's missing advisor“, EU Observer, 9. března 2018, <https://euobserver.com/opinion/141251>.
- 26 „CITIC Group dokončila převzetí největšího čínského investora v Česku CEFC“, E15, 4. dubna 2019, <https://www.e15.cz/domaci/citic-group-dokoncila-prevzeti-nejvetsiho-cinskeho-investora-v-cesku-cefc-1357777>.
- 27 Tamás Matura, „The Misguided Discourse on Chinese Influence in Central Europe“, The New Federalist, 4. října 2019, <https://www.chinfluence.eu/the-misguided-discourse-on-chinese-influence-in-central-europe/>.
- 28 Thilo Haneman, Mikko Huotari, Agatha Kratz. Chinese FDI in Europe: 2018 trends and impact of new screening policies, MERICS and Rhodium Group, 2019, <https://www.merics.org/en/papers-on-china/chinese-fdi-in-europe-2018>.
- 29 „Doufáme, že dodržíte sliby, reaguje Peking na prohlášení českých politiků kvůli dalajlámovi“, Aktuálně, 25. října 2016, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/cina-vzala-na-vedomi-prohlaseni-cinitelu-cr-po-navsteve-dala/r~40bf60169aed11e6af6e002590604f2e/>.
- 30 „Jurečka: Čína mi zrušila plánovanou cestu“, Novinky, 1. listopadu 2016, <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/jurecka-cina-mi-zrusila-planovanou-cestu-40013470>.

- 31 „Varování NÚKIB před používáním softwaru i hardwaru společností Huawei Technologies Co., Ltd., a ZTE Corporation“, Národní centrum kybernetické bezpečnosti, 17. prosince 2018, <https://www.govcert.cz/cs/informacni-servis/hrozby/2680-software-i-hardware-spolecnosti-huawei-a-zte-je-bezpecnostni-hrozbou/>.
- 32 „Společná deklarace v oblasti bezpečnostní sítě 5. generace“, Vláda ČR, 6. května 2020, <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/deklarace-G5.pdf>
- 33 Ivana Karásková, „Czechia and China on a collision course“, China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE), 19. září 2019, <https://chinaobservers.eu/czechia-and-china-on-a-collision-course/>.
- 34 „„Nemusíme přitkávat.' Odchod zástupce Tchaj-wanu chtěla Čína i na setkání s Hřibem, ten odmítl“, Český rozhlas, 31. března 2019, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zdenek-hrib-tchaj-wan-marta-novakova-cina-velvyslanec-diplomacie-pirati_1903311327_gak.
- 35 Čínský většinový vlastník Sinobo se k údajným plánům stáhnutí investic nevyjádřil. Podle investigativní reportáže plánovala firma Sinobo svůj majetek prodat, nikoli však kvůli sporům ohledně sesterské smlouvy s Pekingem. Pravým důvodem měla být skutečnost, že investice byly od počátku krátkodobým mimořádným opatřením na záchranu pověsti čínských investic v zemi po pádu CEFC. Viz Sabina Slonková, „O čínské peníze Slavie přijde. Ale ne kvůli Hřibovi“, Neovlivni.cz, 16. října 2019, <https://neovlivni.cz/o-cinske-penize-slavia-prijde-ale-ne-kvuli-hribovi/>.
- 36 Jakub Zelenka, „Šikana, zastrašování a trestání. Diplomaté popisují, jak se Čína chová k Česku“, Deník N, 12. září 2019, <https://denikn.cz/195533/sikana-zastrasovani-a-trestani-diplomate-popisuji-jak-se-cina-chova-k-cesku/>.
- 37 Ibid.
- 38 Ondřej Kundra, Tomáš Brolín, „Čína zatrhlá přímou leteckou linku z Pekingu do Prahy“, Respekt, 22. ledna 2020, <https://www.respekt.cz/politika/cina-zatrhl-primou-leteckou-linku-z-pekingu-do-prahy>.
- 39 Podle statistik poskytnutých Letištěm Praha se počet cestujících na trase snížil ze 77 000 v roce 2017 na 63 000 v roce 2019.
- 40 „Zeman: Jestli pojede Kubera na Tchaj-wan, už není můj přítel“, Novinky, 28. listopadu 2019, <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/zeman-jestli-pojede-kubera-na-tchaj-wan-uz-neni-muj-pritel-40305312>.
- 41 Lukáš Valášek, Helena Truchlá, „Za návštěvu Tchaj-wanu budete platit.' Kubera si z Hradu přinesl výhrůžky od Číny“, Aktuálně, 19. února 2020, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/za-navstevu-tchaj-wanu-budete-platit-kubera-si-z-hradu-prine-r-3602b9ba51a711eaa5e40cc47ab5f122/>.
- 42 Jakub Zelenka, Lukáš Prchal, „Jak vznikl výhrůžný dopis Kuberovi: U čínské ambasády ho objednal hradní kancléř Mynář“, Deník N, 30. března 2020, <https://denikn.cz/329631/jak-vznikl-vyhruzny-dopis-kuberovi-u-cinske-ambasady-ho-objednal-hradni-kancler-mynar/>.
- 43 „Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2018“, Bezpečnostní informační služba, 26. listopadu 2019, <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2018-vz-cz.pdf.pdf>.
- 44 „Tiskový briefing předsedy Senátu Miloše Vystrčila“, Senát Parlamentu České republiky, 12. března 2020, <https://www.senat.cz/informace/galerie/videogalerie/video.php?id=636>.
- 45 „Prezident republiky přijal ústavní činitele ČR“, Kancelář prezidenta republiky, 11. března 2020, <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/setkani-ustavnich-cinitelu-k-zahranicni-politice-15323#from-list>.
- 46 „Česko nemůže Číně humanitárně pomoci, zásoby potřebuje pro sebe, uvedl Babiš“, Novinky, 1. února, 2020, <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/cesko-nemuze-cine-humanitarne-pomoci-zasoby-potrebuje-pro-sebe-vedl-babis-40311947>.

- 47 „Česká republika odeslala materiální pomoc Číně k boji s koronavirem“, Ministerstvo zahraničních věcí, 13. února 2020, https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2020_02_13_ceska_republika_odeslala_materialni.html.
- 48 „780 tisíc párů rukavic, 43 tisíc respirátorů. Z Prahy odletěl speciál se zdravotnickým materiálem pro Čínu“, Český rozhlas, 1. března 2020, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/respirator-cina-letadlo-koronavirus-humanitarni-pomoc_2003010647_dok.
- 49 Ondřej Koutník, „Operace Čína: Roušky mohly být dřív, ale Vojtěch je nezvládl zaplatit“, Seznam Zprávy, 17. března 2020, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/operace-cinska-rouska-za-kulisy-obri-logisticke-akce-93854>.
- 50 „Kancelář Mynář odletěl do Číny. Vláda o tom nevěděla, říká premiér Babiš“, MF Dnes, 27. února 2020, https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/kancler-prezidenta-milos-zeman-vratislav-mynar-cina-pekings-cinsky-vicepremier-chu-cchun-chuem.A200227_153216_domaci_lre.
- 51 Keegan Elmer, „Why the ‘honeymoon is over’ between the Czech Republic and China“, South China Morning Post, 18. ledna 2020, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3046608/why-honeymoon-over-between-czech-republic-and-china>.
- 52 Ondřej Koutník, „Operace Čína: Roušky mohly být dřív, ale Vojtěch je nezvládl zaplatit“, Seznam Zprávy, 17. března 2020, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/operace-cinska-rouska-za-kulisy-obri-logisticke-akce-93854>.
- 53 Ibid.
- 54 Ibid.
- 55 „张建敏大使出席捷克自中国采购防疫物资运抵仪式“, Čínské velvyslanectví v České republice, 22. března 2020, <http://www.chinaembassy.cz/chn/zxdt/t1759550.htm>.
- 56 Ondřej Koutník, „Mynář o tajné výpravě: Měli nás za darebáky, ale srovnali jsme vztahy s Čínou“, Seznam Zprávy, 19. března 2020, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/mynar-o-tajne-vyprave-meli-nas-za-darebaky-ale-srovnali-jsme-vztahy-s-cinou-94119>.
- 57 „Čína nám jediná pomohla, řekl Zeman. Ocenil dobrovolníky, kritizoval opozici“, MF Dnes, 19. března 2020, https://www.idnes.cz/podcasty/koronavirus-pandemie-milos-zeman-projev-prezident.V200319_185722_idnestv_vov.
- 58 „Babiš po schůzce v Lánech ocenil Zemanovy kontakty v Číně, Česku podle něj nyní pomáhají“, Český rozhlas, 20. března 2020, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-prezident-andrej-babis-premier-koronavirus-cina-ochranne-pomucky_2003202028_cha.
- 59 „Na Vystrčilů tlačil kvůli cestě na Tchaj-wan vedle Babiše i Hamáček. Báł se, že ohrozí dodávky z Číny“, Echo 24, <https://echo24.cz/a/S52LM/na-vystrcilu-tlacil-kvuli-cestu-na-tchaj-wan-vedle-babise-i-hamacek-bal-se-ze-ohrozi-dodavky-z-ciny>.
- 60 Rozhovor vedený autory této studie [anonymizováno], Praha, 2019.
- 61 Ivana Karásková, Tamás Matura, Richard Q. Turcsányi, Matej Šimalčík. Central Europe for Sale: The Politics of China's Influence. Praha: AMO, 2018. https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/04/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence.pdf.
- 62 „中联部首次举办“公众开放日”活动“, China.com, 18. září 2007, http://www.china.com.cn/policy/txt/2007-09/18/content_8911814.htm.
- 63 „捷克友好人士代表团访华“, Chinese People's Institute of Foreign Affairs, 4. září 2019, <http://www.cpifa.org/article/content/view?id=599>.
- 64 „新形势下中国共产党对外交往空间广阔“, CPC News, 30. září 2019, <http://cpc.people.com.cn/n1/2016/0930/c407472-28752587.html>.

- 65 Ivana Karásková, Alžběta Bajerová, Tamás Matura. Images of China in the Czech and Hungarian Parliaments. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2019. http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2019/03/AMO_Images-of-China-in-the-Czech-and-Hungarian-Parliaments.pdf. Pro vizualizaci spojení mezi pro-čínskou lobby a českými politickými a ekonomickými elitami viz předchozí výzkum projektu MapInfluenCE zde: <https://www.chinfluence.eu/cs/analyza-akteru/vyzkum-ceskych-politickych-a-ekonomickych-elit-s-vazbou-na-cinu/>
- 66 Jakub Zelenka, „Paroubek: O Číně jsem se radil i s Havlem. Peking pro nás není hrozba, čelí tu kampani“, Deník N, 9. února 2020, <https://denikn.cz/288364/paroubek-o-cine-jsem-se-radil-i-s-havlem-pekings-pro-nas-neni-hrozba-celi-tu-kampani/>.
- 67 „宋涛分别会见印度和捷克客人“, Xinhua, 15. srpna 2018, http://www.xinhuanet.com/2018-08/15/c_1123275229.htm.
- 68 „I BIS má své vlastní zájmy, když nás varuje před Čínou, upozorňuje expremiér Nečas. Čína je nebezpečí i podle FBI, oponuje senátor Hilšer“, Český rozhlas, 16. prosince 2019, <https://plus.rozhlas.cz/i-bis-ma-sve-vlastni-zajmy-kdyz-nas-varuje-pred-cinou-upozorňuje-expremier-necas-8124044>.
- 69 „CPC praised by foreign parties over sharing China's anti-virus experience“, Xinhua, 18. března 2020, http://en.chinagate.cn/2020-03/18/content_75828044.htm.
- 70 „宋涛会见捷克众议院主席、ANO2011运动副主席冯德拉切克“, Oddělení mezinárodních styků ústředního výboru Komunistické strany Číny, 7. listopadu 2019, http://www.idcpc.gov.cn/bzhd/wshd/201912/t20191216_116102.html.
- 71 Barbora Zpěváčková, „Vondráček: „Čínu můžete kritizovat, ale správně“, Novinky, 15. listopadu 2019, <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/vondracek-cinu-muzete-kritizovat-ale-spravne-40303709>. Na dotazy po spolupráci s KS Číny ze strany autorů studie (e-mailová komunikace), ANO popřelo jakýkoli druh styku s KS Číny.
- 72 Janek Kroupa, Zdislava Pokorná, „Čína lovila české poslance před klíčovým summitem. Byli za tím její zpravodajci“, Seznam zprávy, 26. února 2020, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/cina-lovila-ceske-poslance-pred-klicovym-summitem-byli-za-tim-její-zpravodajci-89873>.
- 73 „中国同捷克的关系“, Velvyslanectví Čínské lidové republiky v České republice, říjen 2019, <http://cz.china-embassy.org/chn/zjgx/t1622386.htm>.
- 74 „刘云山对捷克进行正式友好访问“, Velvyslanectví Čínské lidové republiky v České republice, 19. července 2017, <http://www.chinaembassy.cz/chn/zjjw/t1623406.htm>.
- 75 „党际交往为对外经济交流合作开辟新渠道“, Xinhua Silk Road, 24. června 2017, <https://www.imsilkroad.com/news/p/42773.html>.
- 76 Alan Crawford, Patricia Suzara, „Riding China's Rise: The European Politicians in Beijing's Orbit“, Bloomberg, 4. července 2018, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-07-03/riding-china-s-rise-the-european-politicians-in-beijing-s-orbit>.
- 77 Počet vychází z výpočtu autorů založeném na informacích dostupných v době psaní této studie (květen 2020).
- 78 Ivana Karásková, Alicja Bachulska, Agnes Szunomár, Stefan Vladislavjev (eds.) (2020). Empty shell no more: China's growing footprint in Central and Eastern Europe. Prague, Czech Republic: China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE) & Association for International Affairs (AMO). https://chinaobservers.eu/wp-content/uploads/2020/04/CHOICE_Empty-shell-no-more.pdf.
- 79 „V ČLR se uskutečnil již třetí summit představitelů regionů zemí střední a východní Evropy a Číny“, Česko-čínská smíšená komora vzájemné spolupráce, 22. června 2016, <http://www.czechchina.com/?p=8116>.
- 80 „Číňané podepsali smlouvu o lázních v Pasohlávkách, na stavbu mají sedm let“, MF Dnes, 22. ledna 2019, https://www.idnes.cz/brno/zpravy/lazne-pasohlavky-cinane-risesun-thermal-kraj-stavba-sedm-let.A190122_144417_brno-zpravy_krut.

- 81 „Dochází nám trpělivost, říká čínský vyjednavatel o lázních v Pasohlávkách“, MF Dnes, 25. května 2018, https://www.idnes.cz/brno/zpravy/cina-investor-lazne-pasohlavky-vyjednavani-edward-jie-xu.A180525_403688_brno-zpravy_krut.
- 82 Michaela Hořínková, „Paradiplomacie českých krajů vůči Číně“, Masarykova univerzita, bakalářská práce, 2016, https://is.muni.cz/th/c79an/Bakalarska_prace.pdf.
- 83 „Olomoucký kraj toužil po spolupráci s Čínou, podnikatele ale nepřitáhla“, MF Dnes, 28. srpna 2018, https://www.idnes.cz/olomouc/zpravy/olomoucky-kraj-spoluprace-cina-jiri-soltys-fu-tien-jiri-rozboril-james-wu.A180627_411380_olomouc-zpravy_mip.
- 84 Ibid.
- 85 Rozhovor autorů s úředníkem Magistrátu hl.m. Prahy [anonymizováno], Praha, 2017.
- 86 Manuel Eckert, Richard Turcsányi, „Prague vs. Beijing: Estranged Sister Cities“, The Diplomat, 8. října 2019, <https://thediplomat.com/2019/10/prague-vs-beijing-estranged-sister-cities/>.
- 87 Alžběta Bajerová, „Inside of China's Current Hassle with the 'Rogue' Mayor of Prague“, China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE), 1. srpna 2019, <https://chinaobservers.eu/inside-of-chinas-current-hassle-with-the-rogue-mayor-of-prague/>.
- 88 „Praha vypoví sesterskou smlouvu s Pekingem, rozhodli radní. Vydržela tři roky“, Česká televize, 7. října 2019, <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2944328-praha-vypovi-sesterskou-smlouvu-s-pekingem-rozhodla-rada-vydrzela-tri-roky>.
- 89 Alžběta Bajerová, „Inside of China's Current Hassle with the 'Rogue' Mayor of Prague“, China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE), 1. srpna 2019, <https://chinaobservers.eu/inside-of-chinas-current-hassle-with-the-rogue-mayor-of-prague/>.
- 90 „Šanghaj zrušila oficiální styky s Prahou. O nic nepřejdeme, spolupráce s Tchaj-pejí má pro nás větší smysl, reagoval Hřib“, Česká televize, 14. ledna 2020, <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/hlavni-mesto-praha/3029123-sanghaj-zrusila-oficialni-styky-s-prahou-kvuli-jeji-partnerske>.
- 91 Marek Švehla, „Krnáčová v objetí pandy“, Respekt, 30. ledna 2016, <https://www.respekt.cz/tydenik/2016/5/v-objeti-pandy>.
- 92 „Medvídek, který nikdy nepřiletí. Praha o pandy usilovala marně“, MF Dnes, 1. prosince 2018, https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/panda-cina-zoo-praha-milos-zeman-miroslav-bobek-pandi-diplomacie.A181130_205831_domaci_mpl.
- 93 Ibid.
- 94 „Čína už nechce respirátory darované krajem, dostanou je zdravotníci“, MF Dnes, 18. března 2020, https://www.idnes.cz/ostrava/zpravy/moravskoslezsky-kraj-koronavirus-dar-cina-rouska-respiratory-nedostatek.A200318_539673_ostrava-zpravy_pjen.
- 95 Data byla shromážděna autory z různých čínských, českých a zahraničních veřejných zdrojů.
- 96 „Konfuciov institut“, Univerzita Palackého v Olomouci, <https://konfucius.upol.cz/o-nas/>.
- 97 „Vicepremiérka ČLR Sun Chunlan odhalila na VŠFS zakládací desku Konfuciova institutu“, Vysoká škola finanční a správní, 21. listopadu 2018, <https://www.vsfs.cz/?id=1013-zpravy&z=972>.
- 98 „V Ostravě byla otevřena první Konfuciova třída v České republice“, Čínské velvyslanectví v České republice, 10. května 2018, <http://cz.china-embassy.org/cze/xwtd/t1558390.htm>.
- 99 Viz „中捷教育交流与合作概况“, Čínské velvyslanectví v České republice, 20. prosince 2018, <http://www.chinaembassy.cz/chn/jylx/jygc/>. Není zřejmé, zda jsou do uvedených čísel zahrnuty všechny typy studijních pobytů.
- 100 „Čekal se velký boom, zájem o čínštinu naopak slábne“, ČT24, 26. ledna 2019, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2715203-zajem-o-cinstinu-slabne-i-pres-velka-ocakavani-zeme-nema-dobry-obraz-mini-skoly>.

- 101 Např. na Beijing International Studies University, Tianjin Foreign Studies University, Shanghai International Studies University, atd. Viz „V Číně roste zájem o češtinu. Studium bohemistiky nabídne desítka univerzit“, Deník, 31. července 2019, https://www.denik.cz/ze_sveta/v-cine-roste-zajem-o-cestinu-studium-bohemistiky-nabidne-desitka-univerzit-20190731.html.
- 102 Alžběta Bajerová, „The Czech-Chinese Centre of Influence: How Chinese Embassy in Prague Secretly Funded Activities at the Top Czech University“, China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE), 7. listopadu 2019, <https://chinaobservers.eu/the-czech-chinese-centre-of-influence-how-chinese-embassy-in-prague-secretly-funded-activities-at-the-top-czech-university/>.
- 103 Andrea Procházková, Lukáš Valášek, „Za odměnu s Karlovou univerzitou zdarma do Číny“, Respekt, 29. října 2019, <https://www.respekt.cz/politika/za-odmenu-s-karlovou-univerzitou-zdarma-do-ciny>.
- 104 Markéta Chaloupská, „Spolupráce s čínskými univerzitami je riziková, tvrdí výzkum. Studenti mohou být nastrčenými špiony“, Český rozhlas, 27. července 2020, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/univerzita-vysoka-skola-cina-cesko-spionaz-spoluprace-studenti_2007270600_onz.
- 105 Na konci roku 2018 studovalo na českých státních univerzitách 547 čínských studentů, 343 z nich platilo školné. Viz „Výkonové ukazatele“, MŠMT – odbor analyticko-statistický, https://dsia.msmt.cz/vystupy/vu_vs_f2.html.
- 106 Údaje Domu zahraniční spolupráce (DZS) v oblasti vzdělávání.
- 107 Výpovědi zástupců českých veřejných vysokých škol na uzavřeném setkání k vlivu Číny na českých vysokých školách. Akce se konala 9. března 2020 a byla pořádána Asociací pro mezinárodní otázky (AMO) na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze.
- 108 Ivana Karásková. Vliv Číny v českém akademickém prostředí a jak se mu bránit. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2019. <https://www.chinfluence.eu/wp-content/uploads/2019/12/Vliv-Ciny-v-ceskem-akademickem-prostredi-a-jak-se-mu-branit.pdf>.
- 109 „影片《我和我的祖国》在捷克首映“, Xinhua, 30. října 2019, http://www.xinhuanet.com/2019-10/30/c_1125168660.htm.
- 110 Rozhovor čínského studenta s autory studie [anonymizováno], Praha, 2020.
- 111 „Data – počet cizinců“, Český statistický úřad, https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu.
- 112 John Dotson, „The United Front Work Department in Action Abroad: A Profile of The Council for the Promotion of the Peaceful Reunification of China“, Jamestown China Brief 18, č. 2 (2018).
- 113 „捷克中国和平统一促进会就最近香港局势发表声明“, EC Today, 11. srpna 2019, <https://www.ectoday.eu/?p=9036>.
- 114 Oliver Jahn, „Čínani mi sebrali vlajku a kopali mě na zemi“, Echo24, 29. března 2016, <https://echo24.cz/a/iJVVZ/cinani-mi-sebrali-vlajku-a-kopali-me-na-zemi>.
- 115 Lucie Vopálenská, „Činští křesťané čekají na azyl v Česku už dva roky. Trest za průtahy úřadům nehrozí“, Český rozhlas, 30. září 2017, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cinsti-krestane-cekaji-na-azyl-v-cesku-uz-dva-roky-trest-za-prutahy-uradum_1709300559_kro.
- 116 Rozhovor autorů studie s novinářem [anonymizováno], Praha, 2017.
- 117 Rozhovor autorů studie s úředníkem státní správy [anonymizováno], Praha, 2018.
- 118 Lukáš Valášek, „Zabavené roušky dovezl vlivný představitel komunistické Číny. Skončily u překupníka“, Aktuálně, 23. března 2020, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/respiratory-stat-zabavil-ve-skladu-ktery-mel-pronajaty-vlivn/r-7e30d4e669ea11ea7deac1f6b220ee8/>.
- 119 Ibid.
- 120 Většina Číňanů žijících v České republice pochází z Čching-tchien v provincii Če-tiang.

- 121 Lukáš Prchal, „Čína v Česku skupuje respirátory a roušky, varovala Babiše a ministry BIS“, Deník N, 24. března 2020, <https://denikn.cz/324728/cina-v-cesku-skupuje-respiratory-a-rousky-varovala-babise-a-ministry-bis/>.
- 122 „捷克扣押中国口罩这事 我们都被利用了“, Free Wechat, <https://freewechat.com/a/MzIwOTE2NTMwMA==/2651380087/1>.
- 123 Ibid.
- 124 Ivana Karásková, Vytváření pročínské agendy v Česku: aktéři, jejich role a vazby. Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2018, https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/06/AMO_Vytváření-pročínské-agendy-v-Česku-aktéři-jejich-role-a-vazby-.pdf.
- 125 Ivana Karásková, „How China influences media in Central and Eastern Europe“, The Diplomat, 19. listopadu 2019, <https://thediplomat.com/2019/11/how-china-influences-media-in-central-and-eastern-europe/>.
- 126 Lukáš Valášek, Daniel Konrád, „Literární noviny šíří čínskou propagandu. A Česko jim dává statisícové dotace“, Aktuálně, 27. ledna 2020, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/literarni-noviny-cina-spoluprace/r-f68e6648316811ea24cac1f6b220ee8/>.
- 127 Viz Miloš Gregor, Petra Vejvodová, „Výzkumná zpráva: Analýza manipulativních technik na vybraných českých serverech“, Masaryk University, [nedatováno], https://www.academia.edu/26046763/Výzkumná_zpráva_Analýza_manipulativních_tech_nik_na_vybraných_českých_serverech; „Praktiky Parlamentních listů podle rozsudku soudu: Démonizace, manipulace a apel na strach“, ČT24, 20. prosince 2019, <https://ct24.ceskatelevize.cz/media/3010385-praktiky-parlamentech-listu-podle-rozsudku-soudu-demonizace-manipulace-a-apel-na-strach>.
- 128 Jakub Zelenka, Lukáš Prchal, „Koronavirus zvládáme, přesvědčuje Čína Čechy. Nasadila Krtečka i videa „spontánních“ studentů“, Deník N, 13. března 2020, <https://denikn.cz/311244/krtcecek-a-videa-najatych-studentu-maji-cechy-presvedcit-ze-cina-koronavirus-zvlada>.
- 129 Ivana Karásková et al., China's Sticks and Carrots in Central Europe: The Logic and Power of Chinese Influence. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020, http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2020/06/Chinas-Sticks-and-Carrots-in-Central-Europe_policy-paper_.pdf.
- 130 Prague Chinese Times, http://www.praguetimes.eu/about_us.
- 131 „《欧洲时报》社在捷克开设办事处 加强中东欧地区新闻报道“, EC Today, 12. srpna 2019, <https://www.ectoday.eu/?p=13383>.
- 132 Lukáš Valášek, Jan Horák, „Kellnerův Home Credit platil kampaň na podporu rudé Číny. Využil experty i novináře“, Aktuálně, 10. prosince 2019, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/home-credit-ppf-kampan-cina-pr-agentura-cb/r-5f0774e01a6111ea8d520cc47ab5f122/>.
- 133 Ivana Karásková, Matej Šimalčík. Limited welcome: protecting the media from hostile foreign influence. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020, http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2020/06/AMO_Limited-welcome-protecting-the-media-from-hostile-foreign-influence.pdf.
- 134 „Čínská CITIC ovládla majoritu v Soukupově agentuře Médea“, ČTK, 18. dubna 2020, dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cinska-citic-ovladla-majoritu-v-soukupove-agenture-medea/1881070>.
- 135 „China's rise in ice hockey will be quick, says Czech great Jágr“, Global Times, 28. dubna 2019, <http://www.globaltimes.cn/content/1147902.shtml>.
- 136 Zuzana Kézrová, „Jágr se po krátké odmlce opět stal tváří značky Huawei. Člověk by se neměl vzdát své vášně, říká v reklamě“, Lidovky.cz, 4. prosince 2019, https://www.lidovky.cz/byznys/firmy-a-trhy/jagr-se-po-kratke-odmlce-stal-opet-tvari-znacky-huawei-clovek-by-se-nemel-vzdat-sve-vasne-rika.A191204_195211_firmy-trhy_ele.

- 137 „Pavel Nedved replaces David Beckham as ambassador for Chinese Super League“, South China Morning Post, 31. března 2016, <https://www.scmp.com/sport/china/article/1932217/pavel-nedved-replaces-david-beckham-ambassador-chinese-super-league>.
- 138 „Čínská CEFC prý dluží Nedvědovi 15 milionů. Smlouvy plníme, oponuje Tvrdík“, MF Dnes, 15. srpna 2017, https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/nedved-tvrdik-zeman-navsteva-ciny-cefc.A170825_083427_domaci_fka.
- 139 Václav Dolejší, „Hradu za Miloše Zemana přibylo hodně nových sponzorů. Smlouvy má s Jaguarem i Bohemia Sektem“, Hospodářské noviny, 7. prosince 2015, <https://archiv.ihned.cz/c1-64939070-za-ery-milose-zemana-pribylo-hodne-novych-sponzoru-a-partneru-prazskeho-hradu>.
- 140 Václav Dolejší, „Hradu za Miloše Zemana přibylo hodně nových sponzorů. Smlouvy má s Jaguarem i Bohemia Sektem“, Hospodářské noviny, 7. prosince 2015, <https://archiv.ihned.cz/c1-64939070-za-ery-milose-zemana-pribylo-hodne-novych-sponzoru-a-partneru-prazskeho-hradu>.
- 141 „Vyřazení Huawei prodrazí budování sítí 5G až o 38 miliard, varuje think-tank“, Info.cz, 2. dubna 2020, <https://www.info.cz/cesko/vyrazeni-huawei-prodrazi-budovani-siti-5g-az-o-38-miliard-varuje-think-tank-44778.html>.
- 142 Aleš Rod, Michael Fanta, „Význam budování 5G sítí v České republice“, CETA – Centrum ekonomických a tržních analýz, březen 2020, http://eceta.cz/wp-content/uploads/2020/03/Studie_5G_key_032020.pdf.
- 143 Viz <https://www.5gvcesku.cz/cs/bezpecnost-5g.html>.
- 144 Tereza Čemusová, „Od Huawei se odvrací i ČVUT. Kvůli varování ukončila škola mnohaletou spolupráci“, Český rozhlas, 14. února 2019, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/huawei-varovani-nukib-cvut_1902141303_tec.
- 145 V prosinci 2018 se společnost přejmenovala na Smartwings.
- 146 „Co vše v Česku vlastní Číňané? Svět se jejich investicím už brání, u nás stále rostou“, Aktuálně, 20. října 2018, <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/co-v-cesku-vlastni-cinane/r~e0712c14d04911e8b3e20cc47ab5f122/v~sl:6d43ada0682944625b8013414d3da056/>.
- 147 „Roušky už míří i do vybraných středočeských obcí“, Deník, 4. dubna 2020, <https://benesovsky.denik.cz/z-regionu/rousky-uz-miri-i-do-vybranych-stredocesky-obci-20200401.html>.
- 148 „长虹集团官方微博“, Weibo, 20. března 2020, https://www.weibo.com/changhonggroup?is_hot=1#_rnd1585500807975.
- 149 Prokop Vodrážka, Jakub Zelenka, „Čína darovala v Česku tuny pomůcek spřáteleným městům i školám, pomohla také firma z amerického blacklistu“, Deník N, 30. dubna 2020, <https://denikn.cz/350104/cina-darovala-v-cesku-tuny-pomucek-spratelenym-mestum-i-skolam-pomohla-take-firma-z-americkeho-blacklistu/?ref=tema>.
- 150 Ibid.
- 151 Viz <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/12528260>.
- 152 Viz <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/12607624>; <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/12522156>.
- 153 Prokop Vodrážka, Jakub Zelenka, „Čínský zájemce o dostavbu Dukovan daroval tisíce roušek společnosti ČEZ, která tendr řeší“, Deník N, 30. dubna 2020, <https://denikn.cz/350241/cinsky-zajemce-o-dostavbu-dukovan-daroval-tisice-rousek-spolecnosti-cez-ktera-tendr-resi/>.
- 154 Ivana Karásková et al. China's Sticks and Carrots in Central Europe: The Logic and Power of Chinese Influence. Praha, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020, http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2020/06/Chinas-Sticks-and-Carrots-in-Central-Europe_policy-paper_.pdf.
- 155 I v Maďarsku, zemi s jedním z největších podílů čínských investic ze zemí střední a východní Evropy, jsou ekonomické aktivity Číny ve srovnání s významem investic EU nebo USA pro Maďarsko stále marginální.

- 156 „Už pociťujeme dôsledky stretnutia Kisku s dalajlámom“, tvrdí Fico. Veľký investor sa odmlčal“, Hospodárske noviny, 23. října 2016, <https://slovensko.hnonline.sk/847702-uz-pocitujeme-dosledky-stretnutia-kisku-s-dalajlamom-tvrdi-fico-velky-investor-sa-odmlcal>.
- 157 Jakub Zelenka, Lukáš Prchal, „Zeman a Vondráček lobbovali za letadla z Kunovic marně. Čína obchod blokuje kvůli Kuberovi, tvrdí Hrad“, Deník N, 2. ledna 2020, <https://denikn.cz/261967/zeman-a-vondracek-lobbovali-za-letadla-z-kunovic-marne-cina-obchod-blokuje-kvuli-kuberovi-tvrdi-hrad/>.
- 158 Slovenský export do Číny nebyl schůzkou nijak ovlivněn a premiér Robert Fico nikdy nespecifikoval, které investiční plány se neuskutečnily. Je možné spekulovat, že vyjádření premiéra Fica bylo součástí domácí politiky a bylo určené slovenskému publiku. Podobně lze nahlížet na slova prezidenta Zemana, podle nichž mělo hrozit stažení investic z fotbalového klubu Slavia jako odvetu za ukončení sesterské smlouvy mezi Prahou a Pekingem.
- 159 Případ vypovězení sesterské smlouvy mezi Prahou a Pekingem je toho názorným příkladem.

